

Univerzita Hradec Králové

Ústav sociální práce

Muži jako oběti domácího násilí

Diplomová práce

Autor: Bc. Pavlína Kubištová
Studijní program: N6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální práce
Vedoucí práce: PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Pavlína Kubištová

Studium: U14049

Studijní program: N6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Název diplomové práce: **Muži jako oběti domácího násilí**

Název diplomové práce AJ: Men as victims of domestic violence

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Hlavním cílem diplomové práce je souhrnně popsat fenomén domácího násilí, se zvláštním zaměřením na muže jako oběti. V textu bude vymezena charakteristika oběti i agresora a systém pomoci mužům, kteří se stali oběťmi domácího násilí. Výzkumnou metodou je zvoleno kvalitativní výzkumné šetření, které je uskutečněno formou biografického designu. Doplňující metodou je studium odborné literatury.

BURIÁNEK, Jiří, KOVAŘÍK, Jiří a kol. Domácí násilí: násilí na mužích a seniorech. ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. BURIÁNEK, Jiří, PIKÁLKOVÁ, Simona, PODANÁ, Zuzana. Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů. ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra a kol. Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů.

Garantující pracoviště: Katedra sociální práce a sociální politiky,
Ústav sociální práce

Vedoucí práce: PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

Oponent: PhDr. Martin Smutek, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 4.12.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Bc. Pavlína Kubištová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala všem, kteří mi pomohli získat podklady pro diplomovou práci. Zejména paní PhDr. Daniele Květenkové, Ph.D. za její ochotu a věcné připomínky a mužům, kteří mi byli ochotni poskytnout rozhovor.

Abstrakt

KUBIŠTOVÁ, Pavlína. *Muži jako oběti domácího násilí*. Hradec Králové, 2016. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce.

Diplomová práce se zabývá poměrně málo prozkoumaným jevem – domácím násilím na mužích. V teoretické části je čtenáři přiblížena obecná charakteristika domácího násilí, dále je práce zaměřena na znaky domácího násilí na mužích, vlastnosti oběti a agresora, pohled společnosti na tento fenomén a na genderový aspekt. Zmíněny jsou možnosti pomoci mužům, kteří se stali oběťmi domácího násilí. Praktická část práce pomocí biografického designu mapuje příběhy týraných mužů a následně poskytuje jejich porovnání.

Klíčová slova: domácí násilí, násilí na mužích, muži jako oběti, sociální práce

Abstract

KUBIŠTOVÁ, Pavlína. Men as victims of domestic violence. Hradec Králové, 2016. Master Degree Thesis. University Hradec Králové.

The thesis deals with relatively little-studied phenomenon - domestic violence on men. The theoretical part of the reader approaches are generally characteristic of domestic violence, further work is focused on signs of domestic violence against men, the characteristics of the victim and the aggressor, society's view on this phenomenon and on the gender aspect. Mentioned are options to help men who are victims of domestic violence. Practical work using biographical design mapping stories of abused men and then provides the comparison.

Key words: domestic violence, violence against men, men as victims, social work

Obsah

Úvod	9
1 Úvod do problematiky domácího násilí	11
1.1 Definice pojmu domácí násilí	11
1.2 Druhy domácího násilí	14
1.3 Fáze domácího násilí	15
1.4 Viktimizace	16
2 Domácí násilí na mužích	19
2.1 Psychické násilí na mužích	20
2.2 Fyzické násilí na mužích	21
2.3 Pohled společnosti na násilí na mužích	22
2.3.1 Násilí na mužích z genderového aspektu	23
2.3.2 Stereotypy vážící se k násilí na mužích	25
2.4 Muž jako oběť	26
2.5 Žena jako násilná osoba	29
3 Pomoc mužům jako obětem domácího násilí	32
3.1 Současná legislativa	32
3.1.1 Vykázání	32
3.1.2 Předběžná opatření	33
3.1.3 Trestněprávní ochrana	35
3.1.4 Ochrana týrané osoby v trestním řízení	38
3.2 Dávky státní sociální podpory a sociální pomoci	40
3.3 Pomoc v rámci zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách	41
3.4 Organizace pracující s oběťmi domácího násilí	43
4 Shrnutí teoretické části	46
5 Metodika výzkumu	47

5.1	Vymezení hlavních a dílčích cílů.....	48
5.2	Organizace a průběh výzkumného šetření.....	51
5.2.1	Životní příběh první	53
5.2.2	Životní příběh druhý	55
5.2.3	Životní příběh třetí	58
5.3	Interpretace a komparace narativních rozhovorů.....	61
5.4	Shrnutí dílčích cílů a zodpovězení hlavního cíle	64
	Závěr	67
	Použitá literatura.....	70
	Seznam tabulek	73
	Seznam příloh	74

Úvod

Diplomovou prací na téma „Muži jako oběti domácího násilí“ jsem si vybrala z toho důvodu, že násilí na mužích není zcela zakořeněno v povědomí dnešní společnosti a proto považuji za důležité seznámit čtenáře s tímto tématem. Na rozdíl od prací zabývajících se násilím na ženách, je těch, které píšou o mužích jako obětech, velmi málo. Jedná se o tabuizované téma opředené spoustou mýtů, které bych v této práci chtěla osvětlit a dále informovat o možnostech, jak těmto mužům v jejich těžké situaci pomoci.

Hlavním cílem této práce je zjistit, zda existují podobnosti v životních příbězích mužů, kteří se stali oběťmi domácího násilí a o jaké konkrétní podobnosti se jedná. Nezbytnou součástí práce je komplexní popis fenoménu domácího násilí, se zvláštním zaměřením na muže jako oběti. Kvalitativní výzkumnou metodou použitou pro zjištění hlavního cíle je narativní rozhovor s muži, kteří se stali oběťmi domácího násilí na území Královéhradeckého kraje. Tento rozhovor bude dále zpracován ve formě biografického designu, který zajistí komplexnost charakteristiky vývoje domácího násilí na mužích.

Tímto tématem bych ráda přiblížila problematiku násilí na mužích čtenářům a to z toho důvodu, že tento fenomén je stále zastiňován násilím na ženách či dětech. Chtěla bych toto téma dostat více do povědomí společnosti a zbořit tak mýty, které bohužel drží tento jev stranou od jeho pravého poznání. Informovanost širší veřejnosti by pak mohla vést i k časnému rozpoznání násilí na mužích a následné pomoci jim. Za zásadní také považuji informovanost sociálních pracovníků, kteří mohou v životě týraných mužů sehrát významnou roli, především pak při odkazování na dané instituce či zajišťování dalších potřebných kroků.

Tato diplomová práce je určena pro pracovníky pomáhajících profesí, především pro sociální pracovníky, kteří přijdou při výkonu své práce do kontaktu s muži, kteří se stali oběťmi domácího násilí. Základem je rozšíření znalostí pracovníků o domácím násilí a seznámení se s možnostmi práce s klienty, kteří si domácím násilím prošli. Na základě výsledků výzkumného šetření se mohou sociální pracovníci preventivně zaměřit na klienty muže, kteří jsou pravděpodobně vystaveni ohrožení domácím násilím ze strany partnerky. Na základě těchto znalostí může být

poskytnuta rychlejší a cílenější pomoc, proto z diplomové práce mají prospěch i samotní muži ohrožení domácím násilím.

Pro popis fenoménu domácího násilí jsem použila odbornou literaturu pro pomáhající profese – sociální pracovníky, psychology a pedagogy. Z odborné literatury určené pro právnické profese jsem čerpala především v kapitolách o pomoci obětem domácího násilí.

V první kapitole diplomové práce se věnuji základním teoretickým východiskům. Jedná se o vysvětlení klíčových pojmů, jako je domácí násilí, jeho formy, druhy a fáze. Kapitola druhá se zabývá samotným násilím na mužích a odlišnostmi mezi obětí a agresorem. Popsány jsou základní charakteristiky obou účastníků a způsob, jak s nimi komunikovat. Zejména v této kapitole jsem se setkala s dilematem, které se týká nazývání muže obětí (ženský rod) a ženu agresorem či násilníkem (mužský rod). Pokud se jednalo o obecné informace, slovo agresor či násilník jsem ponechala, protože ne pokaždé je násilná osoba žena. Muže nazývat obětí, jsem si v průběhu zpracování diplomové práce zvykla. Tento blok pravděpodobně pramenil z mého stereotypu, že muž nikdy nemůže být obětí. Třetí kapitola je věnovaná pomoci mužům, kteří se stali oběťmi domácího násilí. Je zde popsána ochrana vyplývající z platné legislativy České republiky, na co mají muži nárok v rámci státní sociální podpory a sociální pomoci a výčet nestátních neziskových organizací, které se touto problematikou zabývají a mohou mužům pomoci. Jedná se o Bílý kruh bezpečí, Život 90 a Acorus.

Praktická část diplomové práce bude prováděna za pomoci kvalitativní metody – narativního rozhovoru s muži, kteří si prošli domácím násilím.

1 Úvod do problematiky domácího násilí

V této kapitole se zaměřím na stěžejní informace, které je potřeba znát k tomu, abychom mohli hlouběji proniknout do problematiky domácího násilí na mužích. Jedná se o definici pojmu násilí, užšího pojmu domácího násilí, jeho druhů a fází. Pozornost věnuji i viktimizaci, která je úzce spjata s týranou osobou a zvláště u mužských obětí hraje neodmyslitelnou roli v procesu navracení se do života bez násilí.

1.1 Definice pojmu domácí násilí

Násilí specifikuje Matoušek (2008) jako takové chování, které je namířeno proti druhému člověku a způsobuje mu škodu. Násilí může být odplatou za nežádoucí chování nebo může mít i konkrétní cíl – vynucení určité reakce. Skrze násilí se projevuje moc mezi jednotlivci i mezi skupinami. Tento pojem může být používán jako synonymum pro agresivitu a nebo v užším smyslu jako záměrné fyzické poškozování druhého. Světová zdravotnická organizace (online) se přiklání k užšímu vymezení násilí a označuje tento jev jako: „*záměrné použití nebo hrozba použití fyzické síly proti sobě samému, jiné osobě nebo skupině či společnosti osob, které působí nebo má vysokou pravděpodobnost způsobit zranění, smrt, psychické poškození, strádání nebo újmu.*“ Špatenková a kol. (2011, s. 106) se ve svém vymezení také přiklání k označení násilí jako fyzickému aktu. „*Násilí je využívání (nejčastěji fyzické) převahy k vykonávání bezpráví vůči jiné osobě, respektive osobám. Násilí a agrese mohou být na jedné straně reakcí na krizi, projevem krize nebo už důsledkem krize a na druhé straně příčinou, spouštěčem krizí dalších.*“ Autorka dále doplňuje, že násilí se může vyskytovat v nejrůznějších oblastech společenského života například ve výchovně-vzdělávacích institucích, jako jsou školy nebo internáty, ve formalizovaných institucích jako jsou věznice. Část lidí má zkušenosti s násilím v zaměstnání, především pak na úrovni nadřízený – podřízený ale i mezi pracovníky na stejné úrovni. Násilí se vyskytuje na ulicích v podobě vandalismu a přepadení. Může se ale také dít v rodině, pak hovoříme o domácím násilí.

Domácí násilí lze velmi těžko definovat. Definice tohoto pojmu nejsou jednotné. Nestanovují elementární podobu tohoto jevu, proto uvádím několik z nich

pro jeho osvětlení. Z odborné literatury jsem vybrala stěžejní definice obsahující základní informace o domácím násilí. To se dostává do pozornosti díky ženským organizacím v USA koncem 70. let 20. století. Díky tomu bylo dlouho domácí násilí spojováno s ženskými oběťmi. Později se začíná hovořit i o násilí na mužích nebo seniorech. (Matoušek a kol. 2013)

Termín „domácí“ se používá proto, aby bylo zřejmé, že se násilí odehrává v osobním vztahu. Conwayová (2007) vysvětluje, že k domácímu násilí dochází často mezi manželi nebo mezi lidmi, kteří žijí ve společné domácnosti. Dále autorka dodává (s. 14): *„Je zřejmé, že zahrnuje celou škálu fyzického jednání, které se obecně považuje za násilné. Domácí násilí však může zahrnovat i méně obvyklé fyzické akty.“* Autoři Střílková a Fryšták (2009, s. 13) upozorňují ve své definici na opakující se charakter násilí: *„Domácím násilím se rozumí opakované násilné jednání nebo opakované vyhrožování násilným jednáním, v důsledku kterého dochází nebo hrozí, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti mezi osobami, které jsou či byly spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společně obývaném bytě nebo domě.“* Jako domácí násilí tedy **nemůžeme** označit například spor, jednorázový incident nebo vzájemné potyčky mezi partnery. Autorky Králíčková, Žatecká a kol. označují domácí násilí jako sociálně patologický jev, kdy se jedná o: *„nejnebezpečnější z forem agrese, která je mnohdy tolerována, tabuizována, bagatelizována, neboť se děje za zavřenými dveřmi.“* (2011, s. 5) Dotýkají se tak rizik domácího násilí, kterými jsou nepředvídatelnost, neviditelnost a nepostižitelnost. Matoušek (2008, s. 50) popisuje motivaci agresora při použití domácího násilí proti jiné osobě. Říká, že násilí je: *„motivováno buď vynucováním něčeho jinak nedosažitelného, nebo může být odplatou, a to i na někom jiném, než byl ten, kdo způsobil křivdu. V obou případech je důsledkem frustrace některé potřeby násilníka.“* Závěrem se dostáváme k definici organizace Bílého kruhu bezpečí (online), který definuje na svých stránkách tento fenomén jako: *„Fyzické, psychické nebo sexuální násilí mezi intimními partnery, tj. manžely, druhy apod., ke kterému dochází v soukromí, tedy mimo kontrolu veřejnosti, intenzita násilných incidentů se zpravidla stupňuje a u oběti vede ke ztrátě schopností včas zastavit násilné incidenty a efektivně vyřešit narušený vztah.“*

K pojmenování domácího násilí jsou používány také další pojmy – např. domácí zneužívání, partnerské zneužívání, intimní násilí. Čírtková (2002, s. 1) konstatuje, že tato další pojmenování domácího násilí popisují: „(...) *vůči komu a za jakých okolností je násilné chování uplatňováno (...) zůstaly ovšem omezeny na stránky odborné literatury, výraz domácí násilí byl rychle zmedializován a stal se tak oficiální klíčovou formulkou používanou při prezentaci a odtajnění problému partnerského zneužívání.*“

Z předchozích definic vyplývá, že domácí násilí se vyznačuje určitými znaky. Střílková a Fryšták jich uvádějí šest (2009, s. 14):

- Opakovanost a dlouhodobost – incidenty nejsou ojedinělé a jednorázové, násilí má svůj vývoj a historii
- Eskalace – násilí narůstá na intenzitě, útoky proti lidskému životu se postupně mění na trestné činy
- Vzájemná blízkost osob – aktéři jsou nebo byli osobami blízkými, dochází k partnerskému nebo mezigeneračnímu násilí
- Nerovnost – postavení oběti a pachatele je nerovné, pachatel uplatňuje kontrolu nad životem oběti, role jsou jasně dané
- Komplikovaný vztah oběti k pachateli – oběť se chová jinak, než k cizímu pachateli, její ochota k potrestání pachatele je kolísavá
- Neveřejnost – násilí je pácháno v soukromí, dochází k němu beze svědků

Aby byl čin uznán jako trestný, musí jeho skutková podstata zahrnovat čtyři z výše zmíněných znaků – opakování a dlouhodobost, eskalace, nerovnost účastníků a neveřejnost. Podle metodiky Policie České republiky absence jen jednoho z těchto znaků nenaplnuje skutkovou podstatu a čin nelze uznat jako trestný. (Závazný pokyn policejního prezidenta č. 179/2006)

Naopak za domácí násilí nelze považovat vzájemné násilí ve vztahu. Kdy se podle Matouška a kol. (2013) ani jeden z aktérů nevnímá jako oběť a není uplatňována kontrola toho druhého. Pokud je násilný akt vyprovokován chováním druhého partnera, opět nemůžeme hovořit o domácím násilí stejně jako u patologických vztahů, kdy jeden nebo oba partneři trpí poruchou osobnosti.

V takovém vztahu se mohou objevovat prvky násilných incidentů, ale aktéři nevykazují žádné znaky typické pro oběti a pachatele domácího násilí.

Rodina nemusí být pouze oázou klidu, bezpečí, podpory, lásky, zázemí. Počet násilných činů, které se odehrávají za zdmi bytů a domů není zanedbatelný a představa rodiny jako místa bezpečí pomalu ale jistě mizí. Rodina se může stát místo plné násilných a bolestných střetů, kde jsou slabší v područí silnějších a mocnějších. V této kapitole jsem vymezila široký pojem násilí, do kterého spadá i násilí domácí. Ukotvení těchto pojmů považuji za stěžejní pro celou diplomovou práci, protože jí prostupují od počátku až do konce.

1.2 Druhy domácího násilí

Můžeme rozlišit několik druhů domácího násilí. Ty se z velké většiny vzájemně prolínají a doplňují jeden druhý. Znalost charakteristik jednotlivých teoretických forem je důležité. Napomáhá pochopit, jak všestranně se může násilí vyskytovat. Špatenková a kol. (2011) rozlišuje těchto šest forem:

- Fyzické, tělesné násilí – sem spadají bolestivé útoky poškozující zdraví nebo přímo život oběti. Jedná se například o kopance, facky, škracení, poranění nožem, odepírání jídla a spánku, svazování, pálení cigaretou nebo vytváření životu nebezpečných situací jako je riskantní jízda autem.
- Verbální, slovní násilí – agresor používá sílu slov, oběť zastrašuje, ponižuje, nadává a uráží ji. Demonstruje svoji sílu skrze křik.
- Sociální násilí – znamená uzavření rodiny před okolním světem. Oběť je izolovaná od svých příbuzných a přátel. Pachatel si vymezil absolutní právo na rozhodování ve věcech společného života. Řadíme sem i zákaz telefonování, vycházení z bytu, určování jak se bude oběť chovat a co bude nosit. V neposledním případě může dojít i k omezení pohybu po bytě.
- Ekonomické násilí – dotýká se základních potřeb ohrožené osoby, jako je jídlo, bydlení, ošacení atd. Agresor zamezuje přístupu oběti k vlastním či rodinným finančním prostředkům nebo jí skrze ně manipuluje. Brání oběti výkonu zaměstnání nebo ničí její osobní věci.

- Sexuální násilí – dochází k nucení k sexuálnímu styku či sexuálními praktikám, se kterými partner nesouhlasí. Dále sem patří znásilnění a nucení k prostituci. V opačném případě tento druh násilí může zahrnovat i odepírání sexu.
- Psychické a emocionální násilí – tento druh násilí je velmi těžké odhalit. Často jde ruku v ruce s násilím fyzickým, ale může se vyskytovat i samostatně. Při psychickém a emocionálním násilí jsou v oběti vyvolávány pocity viny, dochází k ponižování, vyhrožování, kritice, okřikování, zahanbování. Žena svoji oběť vydírá především pomocí dětí, označuje muže za špatného otce a vyhrožuje tím, že děti po odchodu ze vztahu nikdy neuvidí.

Ve většině případů domácího násilí dochází k mísení několika jeho druhů, málo kdy se vyskytují samostatně. Výčet všech druhů domácího násilí dokazuje, jak všestranně se násilí může vyskytovat a co každou jeho konkrétní formu charakterizuje.

1.3 Fáze domácího násilí

Domácí násilí se nevyskytuje jako ojedinělý akt. Má spíše cyklickou podobu s opakujícími se etapami. V počátcích jsou projevy nenápadné a nelze jednoznačně říci, co bylo prvním spouštěcím mechanismem, který vše odstartoval. Dříve nenápadné chování partnera může postupně vygradovat k přerušení sociálních vazeb oběti a k její následné izolaci. V každém vztahu jsou projevy násilného jednání individuální, navzájem se od sebe liší, ale i přesto můžeme sledovat společné rysy. Násilí se objevuje ve stále se opakujících fázích, které díky cyklické podobě bývají označovány jako **kruh domácího násilí** nebo **spirála násilí**. Oběma názvy nás autoři Střílková a Fryšták (2009) upozorňují na vzrůstající agresivitu a brutalitu ataků. Fáze domácího násilí podle Walkerové (Ševčík, Špatenková a kol. 2011)

1) Fáze namlouvání

V tomto období si budoucí násilník namlouvá svoji oběť. Dvoří se jí, zahrnuje ji pozorností a dárky. Oběť si proto namlouvá, že má ideálního partnera a jejich vztah je bezchybný. Skrze stav zamilovanosti ale nevidí

varovné signály, které k ní agresor vysílá ve formě žárlivosti nebo snahy o sociální izolaci.

2) Fáze napětí

Do vztahu se vkrádá napětí a dochází k prvním konfliktům mezi partnery. Zvyšuje se frekvence verbálních útoků. Žena bývá rozčilená, žárlivá, podrážděná, zuřivá a výbušná. Často muže kritizuje. Ten se snaží partnerku zbytečně neprovokovat a nevyvolávat konfliktní situace. První výbuch násilí bývá pro ohroženou osobu velkým šokem. Nechápe, co se stalo a kam se poděla ta milá partnerka. Opět si namlouvá, že šlo o nahodilou situaci a že vše bude zase v pořádku.

3) Fáze násilí

Po nahromadění napětí přichází fáze exploze vzteku. V tomto období dochází k samotnému týrání. Agresor ztrácí kontrolu nad svým jednáním a dochází k fyzickému a psychickému násilí. Oběť je v tuto chvíli bezmocná, objevují se u ní známky deprivace, pocity strachu se mísí se zlobou vůči násilníkovi. Její život má kompletně ve své moci. Ohrožená osoba se snaží násilníkovi vyhovět a chovat se tak, aby už takováto situace nikdy nevznikla.

Střílková a Fryšták uvádí, že tyto tři fáze se stále opakují. Jediné, co se mění, je intenzita násilí, které se stupňuje a délka jednotlivých fází. „Většinou se zkracuje fáze líbánek a prodlužuje fáze týrání a vytváření napětí.“ (2009, s. 16)

Domácí násilí můžeme přirovnat ke smyčce, která nemá zřejmý počátek ani konec. Postupem času se tato smyčka pomalu utahuje a vyvolává v oběti čím dál tím menší naděje na opuštění vztahu. Každá fáze opakujícího se cyklu násilí má své specifické projevy chování a prožívání oběti i pachatele. Proto je vhodné zjistit, v jaké fázi se vztah právě nachází, abychom mohli co nejvhodněji zasáhnout a oběti tak pomoci.

1.4 Viktimizace

Viktimnost označuje souhrn předpokladů, které zvyšují pravděpodobnost, že se osoba stane obětí trestného činu. Každý člověk s sebou nese určitou míru viktimnosti, což znamená, že každý se může stát obětí trestného činu. (Střílková a Fryšták 2009) Viktimizaci označují Čírtková, Vitoušová a kol. (2007, s. 12) za

samotný proces zraňování a poškozování jedince, v důsledku kterého se z potencionální oběti stává oběť skutečná. Jedná se o děj, který je složitější, než by se na první pohled mohlo zdát. Dále autorky upozorňují na to, že viktimizace začíná, ale zpravidla nekončí samotným útokem na oběť. Proces viktimizace má svou dynamiku, která překračuje důsledky spáchaného trestného činu. „*Trestný čin je pro oběť pouze počátkem, úvodním dějstvím. Startuje automaticky následující nutné pochody. Jde o celý proces, který nazýváme viktimizací.*“ (tamtéž)

Čírtková, Vitoušová a kol. (2007) rozlišují dvě fáze viktimizace:

- Primární viktimizace – pachatel způsobí oběti trestného činu újmu, tím vzniká přímý a bezprostřední následek. K primární viktimizaci dochází vždy, když se osoba stane obětí trestného činu.
- Sekundární viktimizace – tato fáze může, ale nemusí nastat. Nastává až po spáchání trestného činu a nesouvisí s konáním pachatele. Oběť je dále poškozována reakcemi institucí, které se trestným činem zabývají a totéž se děje díky reakcím jejího bezprostředního okolí. Oběť trestného činu je i zároveň obětí vyšetřování.

Střílková a Fryšták (2009, s. 24) doplňují fáze viktimizace o další:

- Terciální – jedná se o dlouhodobý stav, kdy se oběť není schopna adekvátně vyrovnat s prožitou traumatizující událostí i přesto, že došlo k její nápravě nebo odškodnění.

Primární viktimizace mužů jako obětí násilí s sebou nese problém v podobě popírání role oběti, říká Ondráček (2009), nedochází tedy k percepce viktimizace. Autor upozorňuje, že se to může projevit například v kontaktu s úřady nebo policií. Muž nepodává celistvé informace o násilí a tak není institucemi označen za poškozového. K určení, že se jedná o domácí násilí, dochází často opožděně až v důsledku vyhocení situace. Sekundární viktimizace podle Čírtkové (2010) spočívá v tom, jak společnost na tyto muže reaguje. Přijmout veřejně roli oběti je pro ně destabilizující a diskreditující životní situace. V soukromém, profesním i společenském životě je pro muže role oběti domácího násilí často ponižující a tudíž druhotně traumatizující. Střílková a Fryšták (2009) upozorňují i na tzv. **reviktimizaci**, která se může objevit u obětí trestných činů. Jedná se o opakovanou

a mnohočetnou viktimizaci, která zapříčiňuje u oběti pokles ochoty oznámit událost a snižuje její důvěru v pomoc zvenčí. To bohužel vytváří příznivé pozadí pro upevnění cyklu násilí v rodině.

Tato kapitola poukazuje na to, že viktimizace mužských obětí může být často s většími následky než u obětí ženských a to především z důvodu pohledu samotných mužů, kteří z různých důvodů roli oběti popírají. Další vliv má i pohled společnosti, která mužské oběti nevnímá pozitivně a způsobují jim tak druhotné trauma. Je tedy důležité jednat s těmito lidmi s respektem a naslouchat jejich pocitům. Základem je minimalizovat jejich zraňování, kterého se můžeme dopouštět jako sociální pracovníci. Přitom postačí vhodná komunikace s obětí a její podpora ve vyrovnávání se s traumatickým zážitkem.

2 Domácí násilí na mužích

O domácím násilí se začalo mluvit teprve nedávno a to v 70. letech 20. století. V tuto dobu bylo vnímáno jako násilí v rodině nebo partnerských vztazích, kterého se dopouštějí muži na ženách. (Čírtková 2008) To pramenilo především z patriarchálních vztahů ve společnosti. V České republice přišla osvěta až po roce 1989. Od této doby začaly vznikat podpůrné organizace pro oběti domácího násilí. O něco později byly realizovány první sociologické výzkumy a došlo i ke změnám legislativy. (Buriánek, Pikálková a Podaná 2014) Nyní studium a výzkum domácího násilí výrazně pokročily a tento fenomén již není synonymem pro mužovo týrání své partnerky. „V současnosti je všeobecně akceptováno, že domácí násilí může v roli oběti postihnout nejen ženy, ale také muže, děti a rovněž seniory.“ (Čírtková 2008, s. 9) Že se nejedná v partnerských vztazích pouze o násilí mužů na ženách, dokazuje tým Strause a Gellese, který odhalil, že u 16% párů se za rok vztahu objevily různé podoby násilí, kdy u poloviny z nich se role agresora a oběti střídaly. Podobný podíl mužů a žen byl pak zastoupen i mezi páry s jednostrannými agresory. (Čírtková 2010)

Práce s oběťmi tak citlivých a tabuizovaných témat jako je domácí násilí je velmi složitá. Podle Buriánka, Pikálkové a Podané (2014, s. 25) jsou důvodem především problémy obětí s vybavováním si minulých zážitků a zkušeností. To pramení z obav ze stigmatizace a nebo jednoduše si na násilí navykly a považují ho za běžnou součást vztahu. „Pro muže je výpověď o zažívaném násilí frustrující či difamující¹, neboť může být interpretována jako slabost nebo neschopnost udržet si přiměřený status v souladu s kulturními normami a očekáváními.“ (tamtéž)

Podle Špatenkové (2011) by měli být na pozoru především muži submisivní a neagresivní. Ti, kteří jsou svými partnerkami označováni jako *ňoumové*, mají nějaký psychický, fyzický nebo jiný handicap a trpí sklony k nadváze. Muži, kteří špatně navazují sociální kontakty a nemají tak vytvořenou sociální síť. Všichni tito muži s sebou nesou vyšší riziko, že se stanou oběťmi domácího násilí.

I přesto, že násilí na mužích je věnována pozornost relativně krátkou dobu, nemůžeme ho označit jako ojedinělý nebo zanedbatelný jev, proto si zaslouží

¹ Zostuzující. Pozn. autorky

studium a nové výzkumy, které poodhalí více z tohoto nyní ještě tak málo probádaného fenoménu. Ačkoli výsledná četnost tohoto fenoménu není vysoká, vypovídá přesvědčivě o existenci tohoto problému, který nelze podceňovat nebo bagatelizovat. Můžeme nalézt také rozdíly mezi násilím na ženách a na mužích, proto by se mělo k násilí na mužích přistupovat individuálně, nikoliv tak, že se pouze zamění pohlaví pachatele a oběti. Násilí na mužích může mít různé podoby, z nichž nejčastější je psychické týrání spolu s týráním fyzickým. Proto se těmito dvěma druhům násilí budu věnovat v následujících podkapitolách.

2.1 Psychické násilí na mužích

Ve vztazích se může vyskytovat nejen násilí fyzické, ale také psychické, pod které můžeme zařadit celou škálu praktik, jako je vydírání, nátlak, zastrašování, ponižování, přehnaná kontrola včetně té ekonomické a sociální izolace. Psychické násilí vymezuje Buriánek, Kovařík a kol. (2006, s. 63): *„Psychické násilí má povahu nepříjemného chování, které objektu subjektivně vadí, jakkoli může jít o jevy v jisté míře společensky přijatelné (například „zdravá“ žárlivost nebo snaha vědět o pohybu partnera jako výraz zájmu či péče o něj).“* Oproti fyzickému násilí není z počátku na oběti zřetelně viditelné, ale podle autorů Buriánek, Pikálková a Podaná (2014, s. 45): *„(...) zahraniční studie ukazují, že například symptomy deprese či úzkosti a výskyt posttraumatické stresové poruchy jsou u obou skupin srovnatelné, ale i dopady na fyzické zdraví jsou obdobné jako u fyzického násilí.“*

I přesto, že jsou muži oproti ženám vůči psychickému násilí odolnější, jsou tímto násilím zasaženi víceméně stejně často jako ony. Ševčík, Špatenková a kol. (2011) píší, že tyto formy násilí jsou interaktivní, že provázejí partnerské konflikty a nebyvají uplatňovány jednosměrně. Problém však u psychického týrání mužů nastává tehdy, kdy muži nevidí důvod tuto událost ohlašovat. Psychický teror ve většině případů nevyhodnocují jako záležitost, kterou by měli řešit s oficiálními institucemi, jako je například policie.

Agentura Millward Brown v roce 2012/2013 prováděla výzkum i v četnosti psychického násilí partnerek na mužích. Občasné domácí násilí přiznala téměř polovina mužů - 45%, ve 30% muži odpovídali kladně na otázku, zda se často v některém svém vztahu setkali s nějakým projevem psychického násilí. Dokonce

12% z dotázaných se s tímto jevem setkávalo ve vztahu stále. Relativně nízké procento mužů (14%) se pak s psychickým násilím neseťkalo ve svých vztazích nikdy. (Buriánek, Pikálková a Podaná 2014) Pro vizualizaci a srovnání psychického násilí u násilných a u současných partnerek obětí viz příloha č. 1.

Nejčastější formou psychického a emocionálního násilí na mužích je podle výzkumů žárlivost partnerky. Manipulace a extrémní projevy žárlivosti se projevují především v situacích, kdy muž přichází do kontaktu s jinou ženou. Často se také vyskytuje podezírání partnerky a žárlení na aktivity, které muž dělá mimo domov. Proto agresor uplatňuje kontrolu nad obětí a trvá na tom, že musí vždy vědět, s kým a kde přesně muž je. (Ševčík, Špatenková a kol 2011) Buriánek, Pikálková a Podaná (2014) dodávají procentuální vyjádření pro upřesnění: zhruba 40% žen kontroluje chování a aktivity mužů přinejmenším občas. V menších procentech pak byly zastoupeny nadávky a ponižování, omezení kontaktů s rodinou a přáteli, vyhrožování znemožněním kontaktu s dětmi, ničení majetku, vyhrožování pomluvou či pronásledování. Pouze zřídka kdy se respondenti setkávali s vyhrožováním sebevraždou partnerky nebo tím, že ublíží dětem.

Psychickému násilí jsou vystaveni v partnerských vztazích muži i ženy stejně často. Ženy jako násilné osoby tento druh násilí používají častěji než násilí fyzické a bohužel muži toto chování ze strany partnerky ve většině případů nevyhodnocují jako násilí, proto je méně často muži nahlašováno a je zde vyšší riziko, že psychické násilí přeroste v teror. Ženy chtějí mít nad životem mužů kontrolu a k jejímu uplatňování používají manipulaci, vydírání i vyhrožování.

2.2 Fyzické násilí na mužích

K fyzickému násilí na mužích nedochází tak často, jako k násilí psychickému. Vyplyvá to především z rozdílnosti tělesné stavby ženy a muže. Vliv na četnost použití fyzického násilí může mít i výchova dívek, které jsou v dětství vedeny spíše k verbálnímu řešení konfliktů na rozdíl od chlapců. To však neznamená, že se ženy nedopouští fyzického násilí na mužích. K atakům dochází v různé frekvenci a intenzitě, včetně útoků se smrtelnými následky. Častá jsou spíše fyzická napadení, která končí méně vážnými zraněními avšak fyzická agrese žen by se i přes to neměla podceňovat (viz příloha č. 2). Ženy zdatně zachází s věcmi, které mohou partnery

zranit. Může se jednat například o rozpálenou žehličku, kuchyňský nůž, vařící vodu nebo horký olej z pánve. Z fyzického napadení si muži nejčastěji odnáší modřiny, oděrky, škrábance a vyražené zuby. 1% napadených mužů partnerkou pak bylo nuceno vyhledat lékařskou pomoc. (Ševčík, Špatenková a kol 2011)

Násilí na mužích páchané jiným mužem je zastoupeno častěji než násilí páchané ženami. To vyplývá z lednového výzkumu z přelomu roku 2012/2013, který zajistila agentura Millward Brown na 1001 respondentech. „*Cca 48% mužů zažilo během svého života alespoň jednu z forem fyzické agrese ze strany jiného muže, zhruba jedna desetina (9,9%) však od vlastní partnerky.*“ Uvádí pro porovnání Buriánek, Pikálková a Podaná (2014, s. 30) a dodávají procentuální údaje ataků během posledních dvanácti měsíců: „*Za posledních 12 měsíců zmínilo násilí od partnerky pouze 1,3% mužů (ve srovnání s 5,4% připsanými mužům).*“ Partnerská hádka, která posléze vyústila ve fyzické napadení muže ze strany ženy se vyskytla u 4% mužů z reprezentativního výzkumu ČR 1999. (Buriánek, Kovařík a kol. 2006)

I přesto, že ženy mají sklony spíše k psychickému týrání mužů, nelze fyzické násilí opomíjet. Přes facky a škrábance mohou ženy i vážně ublížit a i ony dokážou být v tomto ohledu velmi nebezpečné, především pak, mají-li k dispozici předměty, se kterými často pracují a umí je ovládat – kuchyňské a jiné domácí náčiní.

2.3 Pohled společnosti na násilí na mužích

Pokud jde o ženy jako oběti domácího násilí, jejich pozice vychází z tradiční ideologie, která hlásá poslušnost ženy vůči muži. Ta byla formulována už v Bibli v Novém zákoně. Proto se ženy partnera nesnaží opustit, stydí se a bojí se rozvratu jejich navenek harmonické domácnosti. Tuto kapitolu zde uvádím proto, že tradiční představy mohou podobně jako ženám komplikovat život i mužům. Velký problém tvoří většinový názor, že muž musí být ve vztahu vždy ten silnější a že žena je křehké stvoření. To odvádí pozornost od identifikování násilí ve vztahu a komplikuje tak následné vymanění se z něj. Většinový pohled společnosti vyvolává v mužích obavy, že budou označeni za slabocha. Paradoxně setrvávají ve vztahu s partnerkou ze strachu. Podle Buriánka a Pikálkové (2014) je i pro muže přijatelnější zůstat v problémovém vztahu, než riskovat naplnění potenciálních hrozeb ze strany ženy. Autoři upřesňují: „*Jestliže určitá hrozba může přinést nepříjemný důsledek, stává se*

reálnou. Proto i zdánlivě slabší subjekt může úspěšně vydírat toho silnějšího, což vysvětluje i neschopnost některých mužů vymanit se z kalamitního vztahu.“ (s. 16) Odchod z nefunkčního vztahu může podle autorů muže znevýhodňovat. Kromě ztráty bydlení, svých dětí a prestiže jsou povinni platit výživné. To komplikuje rozhodování o opuštění rodiny.

2.3.1 Násilí na mužích z genderového aspektu

Gender označuje sociální aspekty pohlaví nikoliv pohlaví biologické. Do českého jazyka se překládá jako rod. Toto označení se ale neujalo, protože bývá chápáno v jiných významech. „Pohlaví člověka je dáno biologicky, ale pokud jde o sociální chování, lidé se nerodí jako muži a ženy, ale musí se naučit jako muži a ženy jednat. Existuje řada vzorců chování, které jsou ve společnosti považovány za typicky mužské nebo ženské.“ (Jandourek 2007, s. 90) Nikoliv přírodní znaky jako je pohlaví, ale odlišná socializace k mužským a ženským rolím zapříčiňuje rodové rozdíly v chování. To je předáváno společností a má na vytváření genderových identit daleko významnější a větší podíl než biologie a genetika. Podle Šmausové (2002) má předaná výchova k dítěti za důsledek celoživotní neměnné chování jako muž či žena. Genderové role sice vrozené nejsou, ale během života se stávají jakousi druhou přirozeností.

Zatímco dle Buriánka, Kovaříka a kol. (2006) jsou muži vychováni s důrazem na soutěživost, agresivitu a překonávání překážek, jejich socializace emocí podléhá různým restrikcím (nebreč, buď silný). Schopnost komunikace není u chlapců tolik podporována jako u dívek a z toho může plynout v dospělosti problém. U dívek je podporován smysl pomáhat a pečovat o druhé. Důraz je tedy spíše kladen na spolupráci než soutěživost. Dívky jsou ve výchově na rozdíl od chlapců vedeny i k umění vyjednávání a k používání technik manipulace. Proto se může násilí páchané na mužích vyznačovat výraznou absencí fyzických útoků ze strany pachatele jako ženy. Naopak Buriánek, Pikálková a Podaná (2014) zdůrazňují přítomnost velmi silného potenciálu manipulace nebo moci v symbolické podobě.

Domácím násilím z genderového hlediska se zabýval i americký klinický psycholog David L. Fontes (2003). Podle něj lze problematiku reflektovat pomocí tří modelů - feministický model, model systému rodinných rolí a model naučeného

chování. O feministickém modelu hovoří David L. Fontes tehdy, je-li pozornost zaměřena především na odlišné socializační modely, určující přípustnost chování a jednání pro muže a pro ženy. V rámci feministického modelu je možno pohlížet na všechny ženy jako oběti, jelikož jsou nuceny žít v patriarchální společnosti, která dává mužům pocit, že mají právo ženy ovládat a kontrolovat. Podstatou systému rodinných rolí je myšlenka, že v případě domácího násilí se může v rodinném systému dít násilí, ve kterém každý člen zaujímá důležitou roli, všichni nesou určitý díl odpovědnosti a určují, jak se situace vyvine. Gender tedy předem neurčuje, jakou roli kdo zaujme. Model naučeného chování předpokládá, že každá osoba se v průběhu života učí a napodobuje vzorce, jak se chovat vůči ostatním a jaké postoje je možné zaujímat. Teorie naučeného chování zastává názor, že ženy i muži mohou zapříčinit, že jejich děti se stanou násilníky.

Genderový pohled na domácí násilí na mužích je úzce spjat s obecně uznávanými stereotypy ve společnosti, upozorňují Buriánek, Kovařík a kol. Konkrétně zmiňují stereotyp, že muži se nestávají oběťmi násilí ze strany partnerek (viz v kapitole Stereotypy vázící se k násilí na mužích): „*Mužská identita je utvářena dokonce protikladně k identitě oběti. Představa, jak by měla být mužskost utvářena, se neslučuje s tím, s jakou sociální skutečností je spojována oběť, identita muže a oběti se tak navzájem vylučují a vytvářejí kulturní paradox.*“ (2006, s. 31) Z toho vyplývá, že obecná představa zní: buď je někdo mužem, a pak není obětí a naopak. Takovéto nastavení znemožňuje pomoc mužům, kteří se stali oběťmi domácího násilí. Kvůli zažitým genderovým stereotypům a pohledu většinové společnosti nejsou muži sami schopni rozpoznat domácí násilí ani když jde o násilí fyzické nebo dokonce ohrožující jejich život. Na základě genderové socializace se za oběti nepovažují, útoky popírají a následky skrývají: „*Muži se skutečně často jako oběť nevidí, jejich vnímání situace a přiznání si holé skutečnosti bývá komplikované.*“ (Buriánek, Pikálková a Podaná 2014, s. 20) Dobrý příklad od distancování se od role oběti je ten od Čírtkové (2012, online): „*Policista z kriminálky byl vyslán na kurs o domácím násilí. Teprve tam si uvědomil, že on sám je jeho obětí.*“ Ludmila Čírtková (2010) uvádí nejčastější důvody, proč muži jako oběti nechtějí oznámit domácí násilí:

- Muži se nepovažují za oběti
- Muži nehodnotí chování partnerky jako trestný čin
- Muži se stydí a vnímají svůj problém jako okrajový
- Muži váhají kontaktovat policii kvůli obavám, že jim neuvěří a nakonec budou sami stíháni
- Muži mají strach ze zveřejnění, které by je mohlo stigmatizovat v očích veřejnosti

Společnost přisuzuje ženám a mužům určité vlastnosti. Kvůli genderovému nastavení rolí se stává obtížné pracovat s představou, že agresorem ve vztahu je žena. Mužská identita je těžko slučitelná s identitou oběti. I pro samotné muže je těžké rozklíčovat, jaké chování partnerky je v pořádku a kdy už se jedná o násilí. Pokud si skutečnost domácího násilí připustí, je pak o to více složitější sdělit okolí, že se stali jeho terčem.

2.3.2 Stereotypy vážící se k násilí na mužích

V každé společnosti existují mýty a pověry týkající se domácího násilí. Ty pak mohou být zásadní překážkou poznání a uznání tohoto fenoménu za celospolečenský problém, především pak v souvislosti s násilím páchaným ženami na partnerech. Domácí násilí na mužích se vyznačuje poměrně ztíženým přijímáním tohoto jevu společností, v čemž dle mého názoru hrají velkou roli právě stereotypy. Z tohoto důvodu tuto podkapitulu uvádím. Autoři Buriánek, Pikáková a Podaná (2014) tyto stereotypy, pojící se k domácímu násilí na mužích zmiňují:

- Kdyby to bylo skutečně tak hrozné, odešel by – odchod od násilného partnera bývá velmi obtížný a oběť mívá tendenci partnerovo chování omlouvat, protože se těžce smiřuje s tím, že se její nejbližší člověk obrátil proti ní. Vše může vygradovat k osobnostní dezintegraci.
- Muž je silnější, proto nemůže být fyzicky napaden ženou – agresivita nemá přímou souvislost s fyzickou silou nebo se stavbou těla. I přesto ale ne každý muž je silnější a zdatnější než jeho partnerka. Pro některé muže je nepřijatelné použít proti ženě fyzického násilí byť jako oprávněnou sebeobranu, považují to za tabu.

- Ženy se dopouštějí násilí pouze v sebeobraně – tento stereotyp ztěžuje mužům vyhledat pomoc, protože může být vnímán paradoxně jako agresor on sám.
- Jen úplný slaboch zažívá násilí ve vztahu – lidé, kteří žijí v násilném vztahu naopak vynakládají každodenně velké úsilí, aby ve vztahu mohli setrvat a aby vztah mohl fungovat. Nelze tedy o nich říct, že jsou slaboši v pravém slova smyslu.

Tyto a podobné mýty mají pro osoby postižené domácím násilím neblahé důsledky. Obhajují totiž chování pachatelů a násilníků a dávají samotným obětem pocit viny. Mohou způsobit to, že se ohrožení muži za svůj problém stydí a ostýchají se s ním komukoli svěřit.

2.4 Muž jako oběť

Typická mužská oběť domácího násilí neexistuje. Dosažené vzdělání, pracovní úspěchy ani materiální zajištění nikoho neochrání před násilím za zavřenými dveřmi. I přesto mají někteří muži vyšší tendenci stát se obětí. Tato kapitola má za úkol obeznámit čtenáře s těmito rizikovými faktory, se kterými stoupá pravděpodobnost použití násilí proti mužům v partnerských vztazích.

Střílková a Fryšták (2009, s. 21) upozorňují na to, že ve společnosti panuje stále zažitá představa o určitých vlastnostech oběti: *„Laická veřejnost bohužel žije v zajetí mylné představy, že obětí domácího násilí se může stát pouze pasivní, závislá či nesamostatná osoba, která navíc nevypadá jako by ji někdo týral.“*

Analýzou výzkumů týkajících se násilí na mužích odhalují Ševčík, Špatenková a kol. (2011) rozdílnost četností ataků z pohledu socioekonomického postavení. Muži se obětmi domácího násilí stávali častěji, byli-li zaměstnanci. Naopak výrazně méně často se násilí týkalo podnikatelů, mužů v důchodu nebo studentů. Podle výše příjmu zažívali agresí svých partnerek muži s nižším měsíčním platem nebo muži rozvedení. Buriánek, Pikálková a Podaná (2014) dochází k závěru, že domácí zázemí v dětství mužů má také silný vliv na jejich životy. Jestliže se rodiče dopouštěli mezi sebou fyzického násilí, zhruba do 16 let věku muže, jejich dítě se posléze v dospělosti s násilným chováním partnerky setkává výrazně častěji. Pokud byli samotní respondenti v dětství obětmi fyzického násilí, nyní významně

častěji odpovídají kladně na otázku, zda je minulá či současná partnerka fyzicky napadá. Podobně je to u i mužů se zkušeností psychického násilí v dětství. Ti odpovídali na otázku psychického násilí u nynější či bývalé partnerky častěji kladně než muži, kteří se s psychickým týráním v dětství nesetkali.

Týraný muž se v několika bodech odlišuje od týrané ženy. Muži mají více možností násilný vztah opustit a to díky větší šanci získat zaměstnání a osamostatnit se, celkově mají snazší přístup k finančním prostředkům než ženy. Psychický i fyzický zdravotní stav napadených mužů bývá výrazně lepší než stav žen v podobné situaci. Dopady domácího násilí na kvalitu života mužů tedy nemusí být tak rozsáhlé, to však záleží na konkrétních případech. Muži méně často po incidentu kontaktují lékaře. Zde může být dle autorů Ševčíka, Špatenkové a kol. (2011) důvodem ostych a stud nebo fakt, že jejich zranění způsobená ženou byla méně závažná.

Znaky, u kterých nebyla prokázána provázanost s domácím násilím, jsou vzdělání muže, jeho věk, počet obyvatel v místě jeho bydliště, národnost, víra v Boha, příslušnost k horní/střední/dolní vrstvě, častost požívání alkoholu. Další skutečností, která nepodmiňuje výskyt domácího násilí na mužích je respondentovo soužití v dětství s oběma rodiči, nebo zda zažil rozvod rodičů, vyrůstal jinde než s rodiči, zažil střídání partnerů u rodičů, hodnotil vztahy rodičů jako harmonické. Všechny tyto okolnosti nebyly prokázány jako signifikantní pro viktimizaci mužů v partnerském vztahu, sdělují Buriánek, Pikálková a Podaná (2014).

Komunikaci s oběťmi domácího násilí se věnuje Střílková a Fryšták (2009) a konstatují, že navázání kontaktu s týranou osobou je náročné. Ohrožená osoba projevuje znaky nedůvěry, nejistoty, nemůže se soustředit a rozpomenout se na některé detaily činu, proto musí být pracovníci důkladně proškoleni, aby mohli těmto osobám poskytnout pomoc. Důležité je osobu zklidnit a ujistit, že jí nehrozí bezprostřední nebezpečí a pomoci jí obnovit pocit jistoty. Teprve po zklidnění může být pracovníkem nebo policistou veden konstruktivní rozhovor za účelem zjištění podrobnějších informací. Základními kameny rozhovoru jsou aktivní naslouchání, věnování potřebné pozornosti poškozené osobě a poskytnutí zpětné vazby. Komunikace by měla být jasná a srozumitelná.

Muži jako oběti domácího násilí potřebují oporu a pomoc i přesto, že jejich šance na opuštění násilného vztahu jsou větší než u žen. I přesto, že násilí se může

týkat kteréhokoliv muže, někteří jsou k němu více náchylní. Jedná se o muže s nižším platem, o rozvedené a o muže, kteří jsou v pracovním poměru zaměstnanci. Vliv má i zažité násilí v dětství, ať už páchané na jiném členu rodiny nebo přímo na samotných mužích. Při následné komunikaci s muži jako oběťmi je potřeba k nim přistupovat citlivě a vstřícně, protože se nachází v těžké životní situaci, která jim způsobuje psychická traumata.

Násilí na mužích jako seniorech

Násilí na mužích jako seniorech uvádím záměrně, aby bylo zřejmé, že k týrání mužů nedochází pouze v partnerských vztazích. Může k němu docházet i ve vztazích mezigeneračních, kdy muže týrají jeho děti nebo vnoučata.

Násilí na seniorech se dostává pozornosti poněkud později než násilí páchané v partnerských vztazích. Sociální vědy se zabývají týráním, zneužíváním a zanedbáváním seniorů zhruba posledních 30-40 let. Důvodem vynesení tohoto tématu do popředí je stárnoucí populace vyspělých zemí a čtenější odhalení případů, kdy je v rodině namířeno násilí proti seniorům. (Špatenková 2011) Tento fenomén nazývá Buriánek, Kovařík a kol. (2006) problematickým a to kvůli tomu, že senioři se za násilí páchaném na sobě stydí. Především pak mužům se o svém trápení nechce mluvit a neinformují příslušné pracovníky, kteří by jim byli schopni vyhledat účinnou pomoc. Převažují pocity studu nad tím, jak si vychovali své děti, které se k nim na sklonku života chovají naprosto nepřipustným a neomluvitelným způsobem. Nejen pocity zahanbení, ale také strach zažívají muži senioři. Bojí se následné reakce agresorů na oznámení toho, co se mezi nimi děje. Většinou pak strach zvítězí a starý člověk je nadále vystaven bezpráví. Dalším problémem domácího násilí na seniorech označují autoři rozpoznání samotných stop vedoucích k odhalení tohoto jevu. U seniorů není zarážející situace, když delší dobu nevychází z bytu. Může se tedy stát, že lidé z okolí si ničeho nevšimnou, vůbec si možnost týrání seniora neuvědomí a nebo ho nezaregistrují včas.

Oproti muži ve středních letech má muž senior mnohem více slabín, které se mohou dle Špatenkové (2011) stát rizikem. Vyšší ohrožení seniora může způsobit jeho špatný zdravotní stav a syndrom demence. S tím souvisí ztráta soběstačnosti a sociální izolace. Riziko přichází i s faktem, že senior žije s agresorem ve společné domácnosti a je závislý na jeho finanční nebo praktické pomoci. Kromě týrání

fyzického a psychického přichází do popředí i násilí ekonomické. U týraných seniorů se často objevují situace, kdy již dospělé děti neodůvodněně a neoprávněně vyžadují finanční výpomoc od svých rodičů. Senioři však tuto výpomoc berou jako normu, která nenarušuje vztahy. Špatenková radí, jak tento problém rozeznat: senior má viditelný nedostatek hotovosti na zajištění základních osobních potřeb nebo mu ubývají cenné předměty.

Buriánek, Kovařík a kol. (2006) upozorňují, že i do této problematiky ve velké míře pronikají stereotypy a zažitá názory společnosti. Genderový aspekt se přenáší i do situace v seniorském věku aktérů. Můžeme tedy oprávněně předpokládat, že představa o tom, že muž nemůže být zároveň obětí a naopak, vstupuje do řešení případů násilí vůči starým lidem.

Muži se mohou stát obětí domácího násilí i v seniorském věku. Problematika tohoto jevu je o to složitější, že muži senioři nemají dostatek psychických ani fyzických sil se agresorovi vzepřít, především pak, když je agresorem jeho dítě nebo vnouče. Senioři jsou velmi lehce zranitelná skupina, proto se stávají častým terčem útoků ze strany svých příbuzných.

2.5 Žena jako násilná osoba

Společnost vnímá ženy jako něžné bytosti, ale i ony dokážou být násilné a kruté. O tom, jaké vlastně jsou ženy, jako pachatelky domácího násilí můžeme usuzovat nejčastěji z výpovědí mužů, kteří s těmito partnerkami sdílejí nebo sdíleli společnou domácnost. Dále pak z poznatků pomáhajících organizací a jejich terapeutických programů a z výstupů výzkumů.

Zástupce agresorů můžeme nalézt ve všech socioekonomických, etnických, rasových a náboženských skupinách. Střílková a Fryšták poukazují na fakt, že agresor má dvojí tvář a násilnický je pouze ke svému partnerovi, zatímco svým okolím je vnímán jako slušný člověk: „*V laické veřejnosti zakořeněná představa, že pachatelem domácího násilí může být pouze slaboch a primitiv či osoba nevzdělaná, vzteklá nebo duševně chorá osoba, je taktéž mylná. Mnohdy jím bude právě ten, kdo je ve svém okolí pokládán za úspěšného, konformního a společenského.*“ (2009, s. 19) O to problematičtěji se domácí násilí odhaluje, zvláště pak, když je agresorem žena.

Původně se agrese ženám přisuzovala pouze v sebeobraně nebo jako reakce na násilí mužů. Tento názor byl však záhy zpochybněn provedenými výzkumy, které dokazují, že veškeré násilí ze strany žen nelze považovat za formu sebeobrany nebo odplaty. (Ševčík, Špatenková a kol 2011) Ne u každé násilné partnerky lze určit psychiatrickou diagnózu, jako tomu bylo dříve. K tomu také přihlížejí aktuální klasifikace násilných osob. Čírtková (2008) tyto osoby dělí na dva typy:

- Instrumentální typ – jedná se o osobu antisociální, agresivní se sklonem k sociálnímu sadismu. To znamená, že agresor uplatňuje krutost ve vztahu k partnerovi. V případě incidentu nereaguje tento typ násilníka zvýšením tělesného nabuzení. Ví se o něm, že je problematický i mimo soukromou sféru, má totiž sklon k agresivnímu jednání. Projevy násilí se mohou objevovat i ve vztahu k vlastním rodičům, autoritám atp.
- Impulzivní typ – jak už z názvu vyplývá, v průběhu incidentu je chování ženy impulzivní, neovládá se. Typická je její úzkostná vazba k partnerovi, na kterém je závislá. V ostatních sociálních vztazích je spíše pasivní.

Čírtková (2008, s. 39) k tomuto dělení ještě dodává: „*K oběma typům patří zhruba 50% domácích násilníků. Zbývající polovina se řadí do kategorie ostatní.*“ Jejich specifické chování totiž nelze zařadit k jednomu ani k druhému typu. Pro okolí jsou navenek nenápadní a bezproblémoví, svoji agresi projevují pouze tzv. za zavřenými dveřmi.

Ať už se jedná o jakýkoliv typ násilné osoby, ve většině případů se snaží své chování při příjezdu Policie ČR maskovat. Svě jednání vysvětluje a ospravedlňuje žárlivostí, alkoholem nebo nepořádností ohrožené osoby. Jejím cílem je nalézt porozumění a pochopení pro své jednání. I přesto by se v komunikaci s agresorem mělo mluvit o násilí a jeho nepřipustnosti v jakýchkoli situacích. (Střílková a Fryšták 2009)

Co se týká konkrétních charakteristik žen jako agresorů, ze socioekonomického pohledu se významně častěji dopouštějí násilí na partnerovi ženy nezaměstnané, v domácnosti nebo na rodičovské dovolené. Autoři Bruriánek, Pikálková a Podaná (2014) sledovali i vliv vzdělání na četnost domácího násilí. Nejčastěji byly ke svému partnerovi agresivní ženy s nižším vzděláním. Konkrétně

se jednalo o ženy se základním a středním vzděláním bez maturity. Nejméně se ataky objevovaly u žen se středním vzděláním s maturitou. I víra v Boha významně ovlivnila četnost výskytu násilného chování. U věřících žen byly tyto projevy výrazně méně časté, než u těch, které jejich partner označil za ateistky. Častěji se také objevují sklony k násilí u žen, které pravidelně pijí alkohol, berou drogy nebo nadměrně užívají léky. Ševčík, Špatenková a kol. (2011) upozorňují na to, že podoba násilí žen prochází změnami. Mezi psychické a emocionální násilí se dostává i násilí fyzické, které se ale nemůže četností srovnávat s fyzickým násilím mužů na ženách. (viz příloha č. 3) Nejnižší riziko fyzického napadení muže je u žen v důchodu a u žen samostatně výdělečně činných.

Vliv na pozdější život agresorek má ve velké míře rodinné zázemí za dobu jejich dětství. Zážitky z rodiny se ukázaly jako významný faktor ovlivňující násilné sklony žen v dospělosti: „*Pokud, podle výpovědi mužů, žena v dětství a dospívání zažívala projevy fyzického násilí mezi svými rodiči, pak má relativně vyšší riziko chovat se agresivně ke svému partnerovi.*“ (Buriánek, Pikálková a Podaná 2014, s. 43) Svoji tezi dokládají autoři procenty: „*40% žen, které zažily násilí mezi rodiči, někdy fyzicky napadlo svého partnera, avšak z těch, které násilí mezi rodiči nezažily, to bylo jen 8%.*“ (s. 43) Jestliže jeden z rodičů použil násilí i proti samotné dívce, výsledky jsou obdobné jako v předchozím případě. Zkušenost s fyzickým násilím v dětství významně zvyšuje pravděpodobnost násilného chování v dospělosti vůči partnerovi. Můžeme tedy říci, že pokud se domácí násilí objevilo v rodině, je velice pravděpodobné, že přihlížející děti nebo děti jako oběti, se v dospělosti budou domácího násilí pravděpodobně také dopouštět. Bohužel je to kruh, ze kterého vypadá, že se nelze dostat. V mnohých případech tomu tak je, občas se ale podaří tento cyklus přerušit.

Tato kapitola poukazuje na to, že ženy mohou být násilnými osobami i přesto, že představa ženy jako násilníka nekoresponduje s tradičním pojetím ženské role. Společnost toto chování vyhodnocuje jako nezvyklé, bez ohledu na to, koho žena týrá. Násilí ze strany ženy může vyvolávat u ostatních zmatenost, pohoršení nebo údiv.

3 Pomoc mužům jako obětem domácího násilí

Následující kapitola se bude věnovat pomoci mužům jako obětem domácího násilí. Tato pomoc spočívá především v informovanosti o tom, jak na tento jev reagovat, na co se připravit a na co si dát pozor. Zde zmíněná současná legislativa obeznámí čtenáře s tím, na co mají oběti nárok nebo jak v určitých momentech postupovat. V neposlední řadě kapitola zahrnuje organizace, na které je možné se obrátit s žádostí o pomoc.

3.1 Současná legislativa

Otázka bezpečí je u domácího násilí klíčová. Dvojnásobně to pak platí pro ohrožené osoby, které se rozhodly násilný vztah opustit. Proto existují určité právní kroky, které tuto situaci zabezpečují a chrání tak oběť násilí. Lze konstatovat, že tato právní úprava je určena k řešení jak akutních, tak dlouhotrvajících případů domácího násilí.

Zákon na ochranu před domácím násilím č. 135/2006 Sb., představuje velký průlom při ochraně obětí domácího násilí. Střílková a Fryšták (2009) uvádí tři vzájemně provázané pilíře, na kterých zákon stojí. Jedná se o Policii České republiky, intervenční centra a soudy. Policie má za úkol svým zásahem zastavit aktuální násilí v rodině a to formou vykázaní násilné osoby. Kontrolu dodržování povinností násilné osoby při vykázaní a péči o osobu ohroženou mají na starost intervenční centra. Třetí pilíř – soudy – řeší situaci ohrožené osoby v občanskoprávním řízení. Vydávají rozhodnutí o předběžném opatření, na jehož podkladě je násilník nucen opustit byt a jeho okolí.

3.1.1 Vykázání

Právní institut vykázaní je upraven v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., opravňuje příslušníky Policie České republiky k vykázaní násilné osoby ze společného obydlí a jeho bezprostředního okolí na dobu 10 dnů. Předpokládá se, že se osoba dopustila na jiném členu domácnosti nebezpečného útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti. (Voňková 2012) Autorka popisuje postup policistů při vykázaní násilné osoby ze společného

obydlí: „Vykázání oznámí policista ústně vykázané i ohrožené osobě (...) a vyhotoví potvrzení o vykázaní, které jim předá proti podpisu. Součástí potvrzení o vykázaní je vymezení prostoru, na které se vykázaní vztahuje, totožnost osoby násilné i ohrožené, poučení obou stran o právech a povinnostech v době vykázaní a možných sankcích při porušení povinností. Odmítnutí podpisu nebo převzetí je zaznamenáno v úředním záznamu.“ (2012, s. 14)

V těchto situacích je velmi důležitá rychlost, proto se rozhodnutí vydává bez projednávání věci. Je účinné od okamžiku, kdy bylo sděleno násilné osobě. Ta je povinna odevzdat policii klíče od společného obydlí. (Conwayová 2007) V zákonu č. 135/2006 Sb., o ochraně před domácím násilím je uvedeno v § 21b, že vykázaní násilné osoby ze společného obydlí i o zákazu jejího vstupu do domácnosti rozhoduje Policie ČR bez souhlasu ohrožené osoby a že dobu vykázaní nelze zkrátit a to ani se souhlasem ohrožené osoby. Pokud jsou splněny všechny podmínky, policie musí podezřelého vykázat. Nemluvíme tedy o možnosti ale o povinnosti policie, dodává Conwayová.

Během desetidenní lhůty vykázaní může oběť domácího násilí podat u příslušného soudu návrh na vydání předběžného opatření. O této možnosti ji podle zákona na ochranu před domácím násilím musí informovat policista, který vykázaní provádí. (zákon č. 135/2006 Sb.)

3.1.2 Předběžná opatření

Tato opatření vycházejí z nutnosti zrychleně a dočasně upravit poměry v rodině, kde se vyskytuje domácí násilí, uvádí Králíčková, Žatecká a kol. (2011). Dříve tuto problematiku upravoval samotný občanský soudní řád. Později byl novelizován zákonem č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím a zákonem č. 218/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Dle platného znění občanského soudního řádu č. 99/1963 Sb., §76b platí, že: „Je-li jednáním účastníka, proti kterému návrh směřuje, vážným způsobem ohrožen život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost navrhovatele, předseda senátu předběžným opatřením uloží účastníku, proti kterému návrh směřuje, zejména aby

- a) opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval,
- b) nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržoval se tam,
- c) se zdržel setkávání s navrhovatelem, nebo
- d) se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem.“

Předběžné opatření je podáváno ve formě návrhu příslušnému okresnímu soudu, v jehož obvodu má týraná osoba bydliště. Soud musí o předběžném opatření rozhodnout bezodkladně, nejpozději však do 48 hodin poté, co bylo podáno. (Voňková 2012) Na domácí násilí nemusí soud upozorňovat pouze sama oběť, dodává Králíčková, Žatecká a kol (2011), může to udělat i Policie České republiky. Policista, který byl do domácnosti přivolán, zašle soudu do 24 hodin záznam o vykázání.

Jestliže jsou splněny podmínky uvedené v § 76b, jedná se o ohrožení života, zdraví, svobody nebo lidské důstojnosti navrhovatele, soud nařídí předběžné opatření a to pomocí usnesení. Kvůli krátké lhůtě pro nařízení předběžného opatření soud rozhodne bez jednání s účastníky. Proti soudnímu usnesení o nařízení předběžného opatření je možné odvolání. Odvolací soud musí rozhodnout do 15 dnů od předložení věci. (Střílčková a Fryšták 2009)

Občanský soudní řád stanovuje v §76b odst. 3 trvání předběžného opatření po dobu jednoho měsíce. Tato doba však může být prodloužena na základě dalších okolností. Králíčková, Žatecká a kol. doplňují informaci k délce lhůty: „*Celková doba trvání předběžného opatření nesmí překročit hranici jednoho roku, a to nikoli od jejího prodloužení, nýbrž již od nařízení.*“ (2011, s. 72) Za tuto dobu může beze strachu ohrožená osoba podat návrh na úpravu poměru k nezletilým dětem, na rozvod manželství nebo návrhy ohledně společného bydlení. Je zde velká šance na osamostatnění, protože není vystavena nátlaku ze strany agresora, aby vzala své rozhodnutí zpět, uvádí Conwayová (2007). Dále autorka dodává: jak u vykázání, tak i u předběžného opatření je závažné nebo opakované jednání proti rozhodnutí soudu trestným činem podle trestního zákona č. 40/2009 Sb., §171 maření výkonu úředního

rozhodnutí. Za tento trestný čin hrozí pachateli peněžitý trest nebo odnětí svobody až na šest měsíců.

Zánik předběžného opatření upravuje §77 občanského soudního řádu. Autorky Králíčková, Žatecká a kol. (2011) uvádí, že předběžné opatření zaniká, jestliže:

- Navrhovatel nepodal v zákonné lhůtě návrh na zahájení řízení
- Návrhu ve věci samé nebylo vyhověno
- Návrhu vyhověno bylo a uplynulo patnáct dní od vykonatelnosti rozhodnutí o věci
- Uplynula doba, po kterou mělo trvat

3.1.3 Trestněprávní ochrana

K úvodu je nutné říci, že trestní zákoník č. 40/2009 Sb., významně klade důraz na trestněprávní ochranu práv a svobod člověka, jeho života, zdraví, lidské důstojnosti, na ochranu fungující rodiny, nezletilých dětí a bezmocných rodinných příslušníků. (Voňková 2012) I přesto trestní právo pojem domácího násilí jako takový nezná. Tato skutečnost může být pojata kladně, neboť lze využít širšího záběru pro vznik trestní odpovědnosti nejen naplněním skutkové podstaty jednoho trestného činu. (Králíčková, Žatecká a kol. 2011) Domácí násilí tedy můžeme zařadit pod následující výčet skutkových podstat uvedených v trestním zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.):

Trestné činy proti životu a zdraví

§ 140 Vražda

§ 141 Zabití

§ 145 Těžké ublížení na zdraví

§ 146 Ublížení na zdraví

Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

§ 169 Svěření dítěte do moci jiného

§ 170 Zbavení osobní svobody

§ 171 Omezování osobní svobody

§ 175 Vydírání

§ 177 Útisk

§ 178 Porušování domovní svobody

Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

§ 185 Znásilnění

§ 186 Sexuální nátlak

Trestné činy proti rodině a dětem

§ 196 Zanedbání povinné výživy

§ 198 Týrání svěřené osoby

§ 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

§ 200 Únos dítěte a osoby stížená duševní poruchou

§ 201 Ohrožování výchovy mládeže

Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných

§ 337 Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání

Trestné činy narušující soužití lidí

§ 353 Nebezpečné vyhrožování

§ 354 Nebezpečné pronásledování

Domácí násilí se může projevit v několika skutkových podstatách vypsáných výše. Nyní budou rozebrány stěžejní trestné činy uvedené v trestním zákoníku, které s domácím násilím bezprostředně souvisí.

Týrání osoby žijící ve společném obydlí

Skutková podstata tohoto trestného činu spočívá v týrání blízké osoby nebo osoby žijící ve společném obydlí. Základem je ochránit osoby, které s pachatelem ve společném obydlí žijí. Nemusí se jednat pouze o manžele nebo osobou blízkou, může jít i o bývalého manžela, otce nebo podnájemníka. (Králičková, Žatecká a spol. 2011) Pojem společné obydlí specifikují Střílková a Fryšták (2009) jako dům, byt nebo jiné prostory sloužící k bydlení. Spadají sem tedy i obytné chaty, hotelové domy, ubytovny nebo vysokoškolské koleje. Šíře pojmu umožňuje větší ochranu týraným osobám. Autoři dále uvádějí, že vyšší sazbou je hodnocen čin provedený

zvlášť surovým způsobem, čin, který způsobí oběti těžkou újmu na zdraví, byl-li spáchán na dvou a více osobách nebo pokud ho osoba páchá po delší dobu. Nejvyšší postih náleží pachateli za způsobení těžké újmy na zdraví nejméně dvěma osobám nebo za způsobení smrti. Zákon se snaží zvýšit ochranu oběti domácího násilí ustanovením, podle kterého se za přitěžující okolnost považuje skutečnost, že trestný čin byl spáchán na osobě vážně nemocné, vysokého věku, nemohoucí atd.

Trestný čin týrání svěřené osoby

Zájem společnosti spočívá v ochraně osob, které jsou vzhledem ke svému věku nebo z jiných důvodů v péči jiných osob. Předmětem útoku nemusí být podle Králíčkové, Žatecké a kol. (2011) pouze dítě, ale i osoba zletilá, která pro stáří, nemoc, invaliditu a podobně je odkázána na péči druhých. Týraná osoba nemusí obývat po celou dobu společné obydli, může být svěřena osobě pouze na určitý čas. Týráním se pak rozumí způsobování fyzických nebo psychických útrap svěřené osobě, konstatují autorky. Není vyžadováno, aby svěřené osobě vznikly následky na zdraví, ale musí se jednat o kruté, bezohledné nebo bolestivé jednání, které osoba vnímá jako těžké příkoří. Vyšší trestní sazba je určena pro čin provedený zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem a za zvlášť přitěžující okolnost se považuje způsobení těžké újmy na zdraví nejméně dvěma osobám nebo smrti.

Trestný čin omezování osobní svobody

U případů domácího násilí dochází nejen k fyzickému násilí, ale i k omezování osobní svobody. To spočívá například k zákazům chodit ven s kamarády, vycházet z domu nebo mimo práci, předkládají příklady Králíčková, Žatecká a kol. (2011) Omezená je tedy svoboda pohybu člověka, jeho rozhodování o pobytu. Toto zabraňování je těžko překonatelné a je trvající. Pachatelem tohoto trestného činu může být dle autorek kdokoliv, kdo úmyslně omezuje svobodu jiných osob.

Trestný čin nebezpečné pronásledování

Pronásledování můžeme nazvat i anglickým slovem stalking. Jedná se o nevyžádanou a nechtěnou pozornost ze strany známé či neznámé osoby. Pachatel systematicky pronásleduje oběť dopisy, telefonicky, sms či vyhledáváním její osobní blízkosti. Motivem těchto pachatelů pak bývá získání totální kontroly nad životem

oběti nebo rozhodnutí zničit psychické i tělesné zdraví oběti, objasňuje Čírtková (2008). Trestní zákoník se snaží osoby před tímto dlouhodobým pronásledováním ochránit. K tomu, aby byla naplněna skutková podstata, musí jednání vzbudit v pronásledované osobě důvodnou obavu o život nebo zdraví. Může se tedy dle zákona jednat o vyhrožování ublížením na zdraví nebo jinou újmu, vyhledáváním či sledováním, vytrvalým kontaktováním, omezováním v obvyklém způsobu života nebo zneužitím osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu. (Králíčková, Žatecká a spol. 2011)

3.1.4 Ochrana týrané osoby v trestním řízení

Jestliže všechny skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, Policie ČR informuje o této skutečnosti do 48 hodin státní zastupitelství. Poté následuje usnesení o zahájení trestního stíhání. Pokud si tak ohrožená osoba vyžádá, policie musí do jednoho měsíce osoby obeznámit s tím, zda bylo trestní stíhání zahájeno, popisuje Voňková (2012). Trestní řízení se prioritně zaměřuje na obviněného, i přesto řeší zájmy dalších zúčastněných osob: *„V případech domácího násilí vyvstává potřeba chránit osoby poškozené před pokračováním či opakováním trestné činnosti způsobené jim obvykle osobou blízkou.(...) Je možné, že se mohou dostat do nebezpečí ohrožení života a zdraví a může být na ně vyvíjen nátlak ze strany obviněného, aby změnilly svoji výpověď, či vůbec nevypovídaly.“* (Králíčková, Žatecká a spol. 2011, s. 99)

Pokud je osoba poškozená v ohrožení, lze využít institutu krátkodobé ochrany osoby. Ten byl zaveden do české právní úpravy ustanovením §50 do závazného pokynu policejního prezidenta č. 203/2008 Sb. Králíčková, Žatecká a kol. (2011) tento institut popisují jako: poskytnutí fyzické ochrany, dočasné změny pobytu osoby, použití zabezpečovací techniky nebo poradensko-preventivní činnosti. Aplikace tohoto institutu připadá v situacích, kdy osobě pravděpodobně hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí a zároveň nesplňuje přísné podmínky pro zahrnutí do programu zvláštní ochrany svědka podle zákona 137/2001 Sb., nebo na ni nelze aplikovat jiná ustanovení zákona o policii. Králíčková, Žatecká a kol. (2011, s. 101) dále vysvětlují význam tohoto druhu ochrany ohrožených osob: *„Smyslem krátkodobé ochrany svědka je totiž eliminovat potenciální hrozbu, která této osobě či*

těmto osobám hrozí.“ Krátkodobá ochrana se poskytuje po dobu 60 kalendářních dnů. Je však možné ji prodloužit. Podmínkou pro uskutečnění krátkodobé ochrany je souhlas ohrožené osoby nebo osoby jí blízké, které se tato ochrana může také týkat. Pokud nebyl dán souhlas, není možné ochranu provést. (Závazný pokyn policejního prezidenta č. 203/2008 Sb.)

Další možností jak ochránit oběť domácího násilí a zároveň omezit pachatele v páchání další trestné činnosti je podle Čírtkové, Vitoušové a kol. (2007) vzetí obviněné osoby do vazby. Jedná se o jedno z nejvíce omezujících opatření, které trestní řád umožňuje k zajištění obviněného. Nejedná se však o sankci, to znamená, že pominou-li důvody, proč byla osoba vzata do vazby, musí být propuštěna na svobodu.

Připomínky vůči současnému legislativnímu rámci

Zákon na ochranu před domácím násilím byl opravdu velkým krokem kupředu. Postupem času se ale na povrch dostávají i jeho nedostatky a to především tehdy, je-li obětí domácího násilí muž.

Vladimír Novák (2006) ve svém článku s názvem *Zákony, které se přijímají, diskriminují muže* poukazuje na to, že se při tvorbě zákona na ochranu před domácím násilím patologicky předpokládalo, že agresorem je vždy muž a vychází se ze subtilnosti žen. Autor zmiňuje nedořešenost některých otázek, jako například bydlení při vykázaní agresora ze společného obydlí. Podle něj nelze tvrdit, že může jít bydlet ke známým nebo rodičům, protože rodiče můžou bydlet i několik stovek kilometrů od místa bydliště údajného agresora. Podle Nováka nelze rozmarem zákona zatěžovat třetí osoby. Dalším nedostatkem zákona na ochranu před domácím násilím jsou omezené finanční a materiální možnosti státu. Neexistují totiž dávky, na které by měla oběť nárok v průběhu vykázaní pachatele z obydlí. Nedostatečné jsou také terapeutické programy, které se poskytují pachatelům domácího násilí. Policisté se setkávají i s občasným zneužíváním tohoto zákona ze zjištěných důvodů. (Střílková a Fryšták, 2009) Ženy tvrdí, že jsou týrány, aby vypudily muže z domu či bytu na základě lži. To, co se děje za zavřenými dveřmi, lze považovat za tvrzení proti tvrzení a je nutné objektivně posuzovat, co je předmětem sváru a kdo je agresorem. (Novák, 2006)

Právní úprava domácího násilí má i další nedokonalosti. Problém by nastal, pokud by byla agresorem žena malého dítěte a byla by vykázána ze společného obydlí. Zákon totiž problematiku styku vykázané osoby s nezletilými dětmi neupravuje. Mimo jiné je institut vykázání nezanedbatelným zásahem do soukromí a osobních práv osob a debaty se vedou i na téma dostatečnosti proškolení pracovníků a pracovníc Policie ČR v otázce domácího násilí.

Zákon na ochranu před domácím násilím nemůžeme označit jako dostačující, proto je potřeba ho stále vylepšovat a upravovat tak, aby byl co nejužitečnější právě pro oběti domácího násilí. Změny by však měly být výsledkem detailnějšího a hlubšího přemýšlení o dané problematice.

3.2 Dávky státní sociální podpory a sociální pomoci

System státní sociální podpory je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Dávky se poskytují na základě zákonem stanovených násobků životního minima. Jedná se o přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, příspěvek na bydlení, porodné a pohřebné. K jejich poskytnutí musí být splněny podmínky, které uvádí zákon. Oprávněný musí být hlášen k trvalému pobytu v České republice, příjem společně posuzovaných osob nepřekračuje stanovenou výši a současně tyto osoby společně žijí a uhrazují své potřeby. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, online) Z dávek státní sociální podpory bude pro muže nejvíce využitelný příspěvek na bydlení. Oběť bývá k pachateli vázána i co se týče finančních prostředků, proto může být těžké se od agresora odpoutat. Zásadní otázkou při myšlence opuštění společné domácnosti bývá: „Z čeho zaplatím nájem?“. A právě tato dávka může mužům pomoci se odstěhovat, najít si samostatné bydlení a začít nový život.

Ocitla-li se oprávněná osoba v hmotné nouzi, má nárok na poskytnutí příspěvku na živobytí, doplatku na bydlení nebo mimořádnou okamžitou pomoc dle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, v platném znění, uvádí Voňková (2012). Pokud bylo muži svěřeno do péče nezletilé dítě, které je jednou ze společně posuzovaných osob a není-li mu povinnou déle než tři měsíce placeno výživné, může otec požádat o příspěvek na živobytí nahrazující neplacené výživné. Dále je zde možnost při splnění podmínek zažádat sociální odbor obecního úřadu v místě

bydliště o příspěvek na výživu dítěte nebo o peněžitou či věcnou dávku. Význam těchto dávek spočívá v uhrazení jednorázových mimořádných výdajů rodiny.

Zatím neexistují dávky, které by byly určeny přímo osobám postiženým domácím násilím. Ohrožené osoby mohou čerpat ty dávky, u kterých splní zákonem stanovené podmínky. Jejich vyřizování je většinou pro oběti domácího násilí vysilující a zdlouhavé, mohou tedy ztratit smysl a neposkytnou podporu v té pravé době.

3.3 Pomoc v rámci zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách má v celém systému řešení domácího násilí nezastupitelnou roli. Zřizuje takové instituce, které poskytují ochranu ohroženým osobám. Intervenční centra představují most mezi policií, soudy a mezi obětí, poskytují jí psychosociální oporu a navazující služby. Azylové domy slouží k poskytnutí dočasného bydlení a manželské poradny slouží při zvládání vztahových potíží i jako prevence násilí.

Intervenční centra

Činnost intervenčních center pro osoby ohrožené domácím násilím je zakotvena v zákoně č. 108/2006 Sb. Na základě vykázaní ze společného obydlí je osobě ohrožené nabídnuta intervenčním centrem pomoc nejpozději do 48 hodin od doručení záznamu Policie ČR o vykázaní. Intervenční centra poskytují komplexní poradenské služby, které spočívají v právní, sociálně právní a psychologické pomoci osobám ohroženým domácím násilím. Dále centra poskytují služby ambulantní, terénní nebo pobytové (zákon č. 108/2006 Sb.). Klienti jsou obeznámeni jak postupovat při uplatňování svých práv a jak si obstarat osobní záležitosti. V některých případech pomáhají centra i při zajišťování ubytování nebo stravy, popisuje Špatenková a kol (2011). Další funkcí intervenčních center je dle Conwayové (2007) informační a koordinační vztah mezi dalšími subjekty, zejména mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, zdravotnickými zařízeními, policií a soudy.

Významnou roli intervenčních center při řešení domácího násilí zmiňuje Špatenková: „*Intervenční centra v České republice mají v systému komplexní ochrany osob ohrožených domácím násilím nezastupitelnou roli, bez jejich existence*

by systém jako celek nefungoval. Dosavadní zkušenosti této specializované sociální služby v České republice ukazují správnost a opodstatněnost zvolené cesty.“ (2011, s. 113) Autorka dále dodává, že k pomoci ohroženým osobám nestačí pouze právní ochrana, ale je nutné současně zřizovat a podporovat specializovaná pracoviště poskytující těmto osobám následnou pomoc. Ta je poskytována prostřednictvím kvalifikovaných a odborně proškolených pracovníků z oblasti sociální práce, práva a psychologie.

Centra krizové intervence

Centra krizové intervence poskytují krátkodobou pomoc pro stabilizaci aktuální situace ohrožených osob. *„Krizová pomoc je terénní, ambulantní nebo pobytová služba na přechodnou dobu poskytovaná osobám, které se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života, kdy přechodně nemohou řešit svoji nepříznivou sociální situaci vlastními silami.“* (zákon č. 108/2006 Sb.)

Poskytnutí pomoci v rámci krizové intervence se může v těchto zařízeních odehrávat podle Špatenkové (2011) v několika formách. Rozhovor lze poskytnout běžnou formou tvář v tvář, kdy klient dorazí na smlouvanou schůzku do konkrétní organizace. V případech domácího násilí si však tuto formu kontaktu spousta týraných nemůže dovolit. Proto centra krizové intervence pomáhající obětem domácího násilí poskytují i distanční podoby poradenství. Jedná se o rozhovor po telefonu, možné je i kontaktovat pracovníka organizace elektronickou poštou. Pracovníci jsou na tyto situace proškoleni a vědí jak postupovat v případě krizové intervence. Střílková a Fryšták (2009) náplň práce pracovníků upřesňují: ohroženým osobám poskytují v rámci sezení především znovuzískání psychické stability, pomoc při sestavování krizového plánu nebo možnost krátkodobého využití krizového lůžka. V neposlední řadě zajišťují klientům krizová centra zprostředkování dalších služeb.

Azylové domy

Oběť domácího násilí má většinou přerušené vazby na své příbuzné a přátele. Možnost ubytování se u nich se stává nereálnou. Pro tyto případy slouží azylové domy. Je to bezpečné místo, kam se může týraný muž uchýlit jak dočasně, tak i na delší dobu, po kterou bude azylový dům sloužit jako odrazový můstek pro

vybudování nového života. V azylových domech dochází k zotavení se z následků násilí, dostupné je poradenství a s ním i přítomná podpora pracovníků. (Conwayová 2007) Kromě poradenství je v azylových domech mužům poskytována i pomoc materiální, pracovníci doprovázejí klienty na úřady, soudy a další instituce. Osoba postižená domácím násilím je podporována v samostatnosti a ve vytváření si sebevědomí, doplňuje Střílková a Fryšták (2009).

Podle Sdružení azylových domů ČR (online) existuje v České republice v tuto chvíli 107 azylových domů, které jsou zřízené na pomoc mužům. 51 z nich jsou určené výhradně mužům, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci, zbylých 56 azylových domů poskytují pomoc jak mužům tak i ženám a rodinám. Obsazenost však bývá většinou vysoká, proto je pro oběti násilí obtížnější se sem dostat.

Manželské a rodinné poradny

Poradny se staly součástí nově budované sítě sociálních služeb a od roku 2007 jsou legislativně zakotveny v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Odborné služby poskytované v poradnách spadají pod sociální poradenství, které je blíže vymezeno vyhláškou č. 505/2006 Sb. Manželské a rodinné poradenství je specializovaným oborem sociální práce a psychologie, který aplikuje psychologické postupy na práci s problémy v mezilidských vztazích, především pak s problémy rodinnými, manželskými a partnerskými. Školení pracovníci poraden poskytují psychologické, psychosociální a sociálně právní poradenství jednotlivcům, partnerským párům, snoubencům, manželům a rodinám, které se nacházejí v náročném životním období. Poradenství se zaměřuje na zvládání potíží v mezilidských vztazích, osobních a rodinných problémů, generačních sporů, rozvodu a porozvodových těžkostí, styku s dětmi, žárlivosti, nevěry, závislosti v rodině a obtíží v intimním soužití. Důležitou součástí práce je i mediace dohod, a to především o výchově dětí a uspořádání vzájemných vztahů. (Asociace manželských a rodinných poradců ČR)

3.4 Organizace pracující s oběťmi domácího násilí

Organizace pomáhající obětem domácího násilí sehrávají v systému velmi důležitou úlohu. Anonymita při poskytování pomoci ulehčuje oběti svěřit se se svým problémem. Organizace pro podporu obětí domácího násilí se z velké části nacházejí

ve městech, což může být pro oběti překážkou. Proto se většina organizací snaží být široce dostupná a nabízí možnost telefonického či emailového kontaktu.

Bílý kruh bezpečí

Zapsaný spolek Bílý kruh bezpečí (BKB) je jednou z nejvýznamnějších organizací, poskytující pomoc obětem domácího násilí. Do činnosti BKB spadá bezprostřední, bezplatná, odborná a diskrétní pomoc, která je poskytována odborně způsobilými poradci, především sociálními pracovníky, právníky a psychology. Výhodou je komplexnost poskytované pomoci. To znamená, že oběti mohou v jedné poradně řešit souhrn svých aktuálních problémů a otázek, jak v oblasti práva, tak v oblasti psychosociální. Kromě osobního kontaktu zprostředkovává organizace i pomoc díky nonstop telefonním linkám, které jsou poskytovány bezplatně. BKB se snaží pomáhat obětem nejen v přímém kontaktu, ale také díky předkládání podnětů k zákonodárným iniciativám a spolupracováním při tvorbě zákonů. Spolupracuje i s nestátními organizacemi, státní správou a místní samosprávou ČR. Pořádá přednášky, semináře, konference za účelem právní osvěty a informovanosti širší veřejnosti o problematice domácího násilí a kriminality. O nových trendech, prevenci i o možnostech zlepšení postavení obětí trestných činů ve společnosti píše BKB již 22 let ve svém periodiku *Zpravodaj BKB*, který vychází čtvrtletně. (Bílý kruh bezpečí)

Život 90

Oběťmi domácího násilí se mohou stát i senioři. Proto v roce 1990 vznikla organizace Život 90 (online), která si klade za cíl umožnit seniorům žít plnohodnotný život. K tomu jim má pomoci konzultace v informačním a poradenském centru, kde získají rady například v sociálně – právní oblasti, mohou navštívit psychologa nebo se spolu setkávat a sdílet své zkušenosti. Organizace zdarma poskytuje krizovou telefonní linku, na níž pracovníci poskytují nepřetržitou a bezplatnou pomoc seniorům v krizových situacích, nebo když se setkají s domácím násilím. Život 90 již 20 let poskytuje možnost využití tísňové linky. Jedná se o nepřetržitou distanční hlasovou a elektronickou komunikaci, skrze kterou se dohlíží na klienta v jeho bytě.

Výhodou je dostupnost i v odlehlých koutech republiky a i díky tomu se podařilo ochránit životy tisíců seniorů.

Acorus

Zapsaný ústav Acorus (online) poskytuje osobám ohroženým domácím násilím komplexní odbornou pomoc, která směřuje k překonání nepříznivé sociální situace a k začlenění do běžného života bez přítomnosti násilí. Acorus vznikl v roce 1997 a od té doby se rozvinul v zařízení, poskytující pomoc prostřednictvím mnoha služeb, jako jsou azylový dům, krizová pomoc, odborné sociální poradenství a poskytování právních informací osobám ohrožených domácím násilím. Muži však mohou využít pouze nepobytové služby nabízené organizací, protože azylový dům je určen pouze pro ženy a matky s dětmi. Acorus je aktivní i při vydávání publikací týkajících se domácího násilí a třikrát ročně vydávají Newsletter, kde informují o aktuálních programech a akcích, které pořádají.

Organizací, které pracují s oběťmi domácího násilí, je plná řada. Primárně se však zaměřují na pomoc ženám a dětem. Mužům nabízí především krizovou pomoc, následná péče o mužské oběti domácího násilí není tak intenzivní. Bohužel v České republice neexistuje organizace, která by se zabývala pouze násilím na mužích. Vždy jde o pomoc mužům i ženám, popřípadě dětem, nebo výhradně o pomoc ženám jako obětem násilí.

4 Shrnutí teoretické části

Práce se zabývá muži jako oběťmi domácího násilí. Pro pochopení tohoto fenoménu je vhodné vymezit základní pojmy související s daným tématem. První kapitola uvádí čtenáře do kontextu domácího násilí, kdy jsou popsány jeho znaky, druhy a fáze. V druhé kapitole s názvem Domácí násilí na mužích věnuji pozornost právě mužům, kteří se stali oběťmi. Muži bývají týráni ze strany své partnerky psychicky, výjimkou však nejsou ani fyzická zranění od drobných škrábanců až po ta smrtelná. Mimo jiné čtenáře v této kapitole seznamuji s pohledem společnosti na toto téma. Týraní muži jsou vnímáni jako slabí a to díky odlišné socializaci k mužským a ženským rolím. Muž by měl být silný a agresivní, tato představa se pak neslučuje s rolí oběti a vznikají stereotypy, které jsou v práci také zmíněny. Jak opravdu vypadá muž oběť a žena agresor je velmi těžké popsat, snažím se jejich charakteristiky nastínit v podkapitolách. Třetí kapitola se zabývá pomocí mužům jako obětem domácího násilí. Rozebrána je současná legislativa, institut vykazání, předběžné opatření, trestněprávní ochrana a ochrana oběti v trestním řízení. Připomínkuji i samotný zákon na ochranu před domácím násilím, který se neobešel bez nedostatků. Pomoc mužům může spočívat v dávkách státní sociální podpory a pomoci i v činnosti institucí zřízených v rámci zákona o sociálních službách. Na závěr teoretické části práce se věnuji neziskovým organizacím, které se zabývají pomocí mužům, kteří se stali obětí domácího násilí.

5 Metodika výzkumu

Pro svou diplomovou práci jsem vybrala kvalitativní druh výzkumu a to především z toho důvodu, že se díky němu snaží výzkumník objasnit, jak lidé chápou určité situace a proč na ně reagují daným způsobem. Za hlavní přednost kvalitativního výzkumu považuji umožnění podrobného popisu a vhledu při zkoumání jedince i samotného fenoménu. Kvalitativní druh výzkumu dále umožňuje zkoumat určité procesy. Naopak nevýhodou kvalitativního výzkumu je fakt, že získané informace nemusí být zobecnitelné na celou populaci. Jak uvádí Hendl (2005), výsledky tohoto druhu výzkumu mohou být značně ovlivněny výzkumníkem a jeho osobními preferencemi. U kvalitativního výzkumu můžeme nalézt několik výhod a nevýhod, proto se musí výzkumník snažit vždy tyto nedostatky a výhody daného výzkumu vyvážit.

Jako přístup kvalitativního výzkumu jsem zvolila biografický výzkum neboli biografický design. Švaříček, Šed'ová a kol. ho považují za: „*vhodný pro zachycení komplexnosti určitého jevu, který je nepřehledný a nepredikovatelný a přitom chceme zachytit jeho vývoj. Biografie se snaží zkoumat právě přístup a pohled jedince k takto komplexním jevům, protože každý jedinec si vytváří určité interpretace událostí.*“ (2007, s. 126) Tento přístup považuje Hendl (2005) za zvláštní verzi případové studie, protože se zkoumá malé množství osob nebo jen jedna. Pokud se zkoumá jedinců více, jednotlivé případy se srovnávají a vytvářejí se teorie. Hendl dále charakterizuje biografický výzkum jako záznam historie života jedince, nebo jeho konkrétní životní etapy.

Protože biografický výzkum získává informace především ze životního příběhu jedince, zvolila jsem takovou metodu, aby klienta příliš nesužovala v jeho vyprávění o prožité etapě svého života. Základem práce je zachytit nejen děj, ale také s ním spojené zkušenosti a pocity informanta, proto jsem jako metodu výzkumu vybrala narativní rozhovor doplněný pozorováním a analýzou dokumentů. Aplikovala jsem otevřené zúčastněné pozorování informantů přímo při dotazování, abych mohla zachytit jejich neverbální komunikaci. Miovský (2006, s. 154-155) tuto metodu charakterizuje jako: „*(...) pozorování, při kterém se pohybujeme v terénu a jsme přímými účastníky situací a jevů, které pozorujeme, a současně účastníci výzkumu vědí o tom, že provádíme výzkum a že za tímto účelem provádíme své*

pozorování, záznamy.“ Analýzu dokumentů Miovský (2006, s. 98) popisuje jako: „(...) analýzu jakéhokoliv materiálu, který je zdrojem informací relevantních cílům studie.“ Jedná se tedy o analýzu listin, audio a videozáznamů.

Narativní rozhovor spočívá ve volném vyprávění informanta, při kterém mohou vyplynout na povrch subjektivní významové struktury o určitých událostech. Výzkumník vybízí účastníka k vyprávění svých osobních zkušeností, dochází tak ke kooperaci obou účastníků, vyprávění je vytvářeno v jejich vzájemné interakci. Účastník vypráví svůj životní příběh, který sdílí: „úplně a otevřeně do té míry, jak dovoluje paměť a jedincovo přání ohledně toho, co by o něm měli znát druzí, a který je obyčejně výsledkem rozhovoru vedeného druhým člověkem.“ (Švaříček, Šedřová a kol. 2007, s. 130) Základem narativního rozhovoru je podle Hendla (2005) vybízení k vyprávění nějaké epizody života jedince. Výzkumník si pro orientaci připraví návod se soupisem témat. V rozhovoru dochází k pokládání otázek, které se týkají subjektivního vnímání různých pojmů a vztahů. Kladené otázky se soustřeďují na významovou složku.

5.1 Vymezení hlavních a dílčích cílů

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit podobnost v životní etapě mužů, kteří se stali oběťmi domácího násilí a proniknout hlouběji do této problematiky. Práce se snaží zachytit jejich osobní zkušenost, pocity, názory a zjistit, jakou roli při osamostatňování sehrály podpůrné mechanismy. Těmi jsou myšleny organizace pomáhající obětem trestných činů, intervenční centra, poradny a azylové domy. Jako podpora lidí v nouzi mohou sloužit i dávky státní sociální podpory a sociální pomoci.

Hlavní cíl práce se dále dělí na dílčí cíle a podcíle:

- DC I. Zjistit, jak probíhá domácí násilí na mužích.**
- DC I. 1 Zjistit, do jaké míry docházelo k psychickému násilí.
- DC I. 2 Zjistit, do jaké míry docházelo k fyzickému násilí.
- DC I. 3 Zjistit, do jaké míry docházelo k ekonomickému násilí.
- DC I. 4 Zjistit, do jaké míry docházelo k verbálnímu násilí.
- DC I. 5 Zjistit, do jaké míry docházelo k sociálnímu násilí.
- DC I. 6 Zjistit, do jaké míry docházelo k sexuálnímu násilí.
- DC II. Zjistit, jak muži vnímají násilí ve vztahu.**

- DC II. 1 Zjistit, jak muži vnímají sami sebe v násilném vztahu.
- DC II. 2 Zjistit, jak muži vnímají partnerku v násilném vztahu.
- DC II. 3 Zjistit, jak násilný vztah změnil jejich pohled na život.
- DC III. Zjistit, jakou roli hrají podpůrné mechanismy při opuštění násilného vztahu.**
- DC III. 1 Zjistit, jakým způsobem se muži dozvěděli o organizaci pro oběti domácího násilí.
- DC III. 2 Zjistit, jaké služby v této organizaci využívají.
- DC III. 3 Zjistit, v čem jim organizace pomohla.
- DC III. 4 Zjistit, zda muži využívají pomoc i jiné organizace.

Tabulka č 1. Transformace dílčích cílů do výzkumných otázek

Hlavní cíl		
Cílem diplomové práce je zjistit podobnost v životní etapě mužů, kteří se stali oběťmi domácího násilí a proniknout hlouběji do této problematiky. Práce se snaží zachytit jejich osobní zkušenost a zjistit, jakou roli při osamostatňování sehrály podpůrné mechanismy.		
Dílčí cíle		Otázky pro rozhovor
DC I. Zjistit, jak probíhá domácí násilí na mužích.	DC I. 1 Zjistit, do jaké míry docházelo k psychickému násilí.	Ot. 1: Docházelo ve vztahu k psychickému týrání? Ot. 2: Jak se to projevovalo? Ot. 3: Jak často se to dělo?
	DC I. 2 Zjistit, do jaké míry docházelo k fyzickému násilí.	Ot. 4: Byl jste ženou fyzicky napaden? Ot. 5: Jak se to projevovalo? Ot. 6: Jak často se to dělo?
	DC I. 3 Zjistit, do jaké míry docházelo k ekonomickému násilí.	Ot. 7: Přebírala žena kontrolu nad financemi? Ot. 8: Jak se to projevovalo? Ot. 9: Jak často se to dělo?
	DC I. 4 Zjistit, do jaké míry docházelo k verbálnímu násilí.	Ot. 10: Napadala vás žena verbálně? Ot. 11: Jak se to projevovalo? Ot. 12: Jak často se to dělo?
	DC I. 5 Zjistit, do jaké míry docházelo k sociálnímu násilí.	Ot. 13: Snažila se žena omezit vaše kontakty s přáteli a rodinou?

		Ot. 14: Jak se to projevovale? Ot. 15: Jak často se to dělo?
	DC I. 6 Zjistit, do jaké míry docházelo k sexuálnímu násilí.	Ot. 16: Odepírala vám žena sex nebo vás nutila do něčeho, co jste nechtěl? Ot. 17: Jak se to projevovale? Ot. 18: Jak často se to dělo?
DC II. Zjistit, jak muži vnímají násilí ve vztahu.	DC II. 1 Zjistit, jak muži vnímají sami sebe v násilném vztahu.	Ot. 19: Jak jste se v tom vztahu cítil?
	DC II. 2 Zjistit, jak muži vnímají partnerku v násilném vztahu.	Ot. 20: Jak jste v těchto nelehkých situacích vnímal vaši ženu?
	DC II. 3 Zjistit, jak násilný vztah změnil jejich pohled na život.	Ot. 21: Jak vás tato životní etapa změnila?
DC III. Zjistit, jakou roli hrají podpůrné mechanismy při opuštění násilného vztahu.	DC III. 1 Zjistit, jakým způsobem se muži dozvěděli o organizaci pro oběti domácího násilí.	Ot. 22: Jak jste se dozvěděl o poradně pro oběti domácího násilí?
	DC III. 2 Zjistit, jaké služby v této organizaci využívají.	Ot. 23: Jakým způsobem se vám v poradně snaží pomoci?
	DC III. 3 Zjistit, v čem jim organizace pomohla.	Ot. 24: V čem vám navštěvování organizace pomohlo?
	DC III. 4 Zjistit, zda muži využívá pomoc i jiné organizace.	Ot. 25: Využil jste pomoci i v jiné organizaci?

Výzkumné otázky

V narativním rozhovoru jsou zcela zavrženy standardizované otázky, účastník výzkumu je povzbuzován k volnému vyprávění. V předchozí tabulce jsem sice uvedla striktně dané otázky a to pro dobrý vhled do samotného výzkumu. Při rozhovorech jsem ale podporovala informanty v jejich volném povídání a teprve na konci jejich příběhu jsem využila souboru výzkumných otázek a zpětně se dotazovala pro upřesnění nebo doplnění informací pokud se informant tématu, které

zkoumám, zcela ve svém vyprávění vyhnul. Je nutné brát ohled na to, že rozhovory jsou individuální a kladení výzkumných otázek závisí na bohatosti vyprávění klienta a na tom, jak moc bylo nutné ho usměrňovat.

Zdůvodnění volby výzkumného souboru a jeho charakteristika

Výzkumný soubor tvoří muži, kteří mají osobní zkušenost s domácím násilím ze strany své partnerky nebo manželky, nikoliv jiného příbuzného. Kritériem při výběru informantů bylo, aby měli osobní zkušenost s domácím násilím a žili v Královéhradeckém kraji. Z důvodu mlčenlivosti neuvádím konkrétní organizace, ve kterých rozhovory probíhaly. Dále jsem se zaměřovala na vyhledání mužů, kteří se dají jednoznačně označit jako oběti domácího násilí, nikoliv na muže, u kterých docházelo k recipročnímu násilnému chování mezi ním a partnerkou. Zkoumaný vzorek byl tedy vybírán záměrným výběrem, jehož podmínky všichni informanti splňovali a byli ochotni se na výzkumu podílet.

Tabulka č 2. Charakteristika výzkumného vzorku pro biografický design

Věk muže	Stav muže	Trvání násilného vztahu (v letech)	Kód informanta
45	v rozvodovém řízení	12	Životní příběh první
49	v rozvodovém řízení	30	Životní příběh druhý
48	rozvedený	13	Životní příběh třetí

5.2 Organizace a průběh výzkumného šetření

Před započítím samotného výzkumu jsem nejprve uskutečnila předvýzkum, kterým jsem si ověřila, zda otázky, které chci následně pokládat informantům, jsou správně zformulované. Předvýzkum byl realizován se dvěma muži, kteří srozumitelnost otázek potvrdili. Protože klienti byli vybízeni k volnému povídání, otázky pro doplnění informací jsem kladla nezávisle na jejich číslování v transformační tabulce. Proto jsem nekladla velký důraz na jejich logické řazení vhodné spíše pro strukturovaný rozhovor.

Muži, kteří si prošli domácím násilím, bývají často nedůvěřiví ohledně svěřování se se svým příběhem. Mají strach, že se potkají s nepochopením nebo že jejich příběh někdo pozná a oni si budou muset znovu procházet nepříjemnými

pocity. Jsou hodně citliví, co se týče této těžké životní etapy. Proto mi bylo nabídnuto, že schůzku s informanty mi sjedná samotný terapeut, se kterým si klienti za dobu docházení do organizace vytvořili důvěrný vztah. Pracovník, který s těmito muži absolvuje terapeutická sezení, ví, který z klientů bude ochotný otevřít se mi a poskytnout mi rozhovor.

Samotné rozhovory pak probíhaly v měsících říjnu a listopadu 2016 v místě, na kterém jsme se společně s informantem dohodli. První rozhovor probíhal přímo v poradně pro oběti trestných činů. Místnost byla přizpůsobena tak, aby se muž cítil bezpečně a pohodlně. K dispozici zde byl gauč se sedačkami, konferenční stůl a skříňky, kterými byl prostor oddělen. O příjemnější atmosféru se ve standardní konzultační místnosti postaraly barevně vymalované zdi s obrázky. Kvůli hlučným stavebním pracím, které by mohly ovlivnit jak záznam tak i samotný rozhovor, jsem se s dalšími dvěma respondenty sešla v kavárně. Zde byla atmosféra více uvolněná. Při každé schůzce si po příchodu informant vybral, kam si sedne. Seznámila jsem ho stručně s mým studiem na Univerzitě Hradec Králové a vysvětlila mu, co je cílem mého výzkumu. Dále jsem ho informovala o organizaci rozhovoru o jeho dobrovolnosti, o možnosti neodpovídat na otázku nebo rozhovor kdykoliv ukončit. Klienta jsem upozornila na to, že bude zachována jeho anonymita. Třetí respondent však anonymně vystupovat nechtěl. Veřejně publikuje svůj příběh a tak byl naopak rád, že mu se zveřejněním na sociálních sítích pomůžu. Ověřila jsem si, zda je možné rozhovor nahrávat na diktafon. Se zaměřením na výzkumné otázky jsem nahraný audiozáznam přepsala do stručnější podoby do počítače. Pro znovuověření a rozšíření informací o informantech jsem rozhovory zpětně konzultovala s jejich terapeutem.

Mým cílem při absolvování rozhovorů bylo především nezpůsobit informantům duševní újmu. Jednalo se pro ně o velmi choulostivé téma, proto bylo na místě klást otázky rozvážně s ohledem na jejich psychické rozpoložení. Ochranu osobních údajů, jako etický problém, jsem brala velice vážně a snažila jsem se při zpracování výzkumu poskytnout mužům co nejvyšší stupeň anonymity. Etický problém souhlasu s rozhovorem a následným zpracováním biografického designu jsem vyřešila informovaným souhlasem informanta (viz příloha č. 4).

Sběr dat pomocí narativních rozhovorů probíhal od října do listopadu 2016, předvýzkum byl proveden počátkem října 2016. Analýza dokumentů a dalších podkladů stěžejních pro zrealizování biografického designu včetně samotných rozhovorů byla prováděna od srpna do listopadu 2016. Zpracování, vyhodnocení a interpretace získaných informací byla učiněna v měsících listopadu a prosinci 2016.

Výzkum zahrnuje tři životní příběhy mužů, kteří se stali oběťmi domácího násilí. V závěru tato vyprávění interpretuji a provedu jejich komparaci.

5.2.1 Životní příběh první

Muž z prvního příběhu dlouho čekal na svou životní partnerku. V roce 2004 se seznámil se svou budoucí ženou. Počátek vztahu popisuje jako intenzivní vzplanutí. Měl potřebu ji ochraňovat, protože podle jejích slov si doma procházela peklem a myšlenky na sebevraždu u ní nebyly výjimkou. Už v tuto dobu, kdy ještě oba bydleli odděleně, se ale začínají objevovat určité znaky kontroly ze strany partnerky: *„Říkal jsem jí, že přijdu v 11 hodin domů a to jsem dodržel. Ona mi pak zpětně řekla – jo, já tam seděla a kontrolovala jsem, jestli přijdeš v 11 hodin, jestli mi nelžeš.“*

V době prvního těhotenství se snaží žena muži zamezit styk s jeho přáteli a rodinou. Využívá těhotenství jako záminku k tomu, aby nikam nejezdil. Později pak těhotenství nahradily různé nemoci: *„Začala v tom vztahu využívat nemoc jako prostředek k omezení mé osobní svobody.“* Na otázku, jak na to reagoval, odpovídá: *„Já jsem vlastně couval. Respektoval jsem její nemoc, protože jsem nevěděl, jestli si vymýšlí.“* V tomto období dochází i k prohledávání jeho osobních věcí, nedůvěra ze strany manželky začíná vzrůstat. Stále se ujišťovala kontaktováním manžela přes telefon: *„Zavolala mi do práce na mobil a já jí řekl - hele jsem v práci, a ona obratem za minutu volala na pevnou linku.“* Muž přiznává, že byl i přesto ve vztahu spokojený, neměl co tajit a tak mu partnerčina žárlivost nevadila. Podle jeho slov byl rád usměrňován, chtěl být partnerkou kontrolován. Ve vztahu ho také držela malá dcera: *„Prostě jsem se neženil tak dlouho, aby se mi ta rodina zničila. Pro mě nebylo přípustný se rozvést, protože pro mě to dítě bylo všechno.“*

Dalším mezníkem ve vztahu páru bylo její obvinění z nevěry partnera, které bylo postavené na cizí sponce, kterou našla v jejich bytě. Podle něj se jednalo o křivé obvinění, které vyústilo v hádku: „*To už byla lež. To, že mě kontroluje v práci budiž, ale tohle už byl blud. Bylo to první extrémní varování.*“ V rozhovoru si zpětně uvědomoval znaky toho, že ve vztahu nebylo něco v pořádku. I přes neshody do rodiny přichází druhé dítě a muž následně ztrácí v roce 2009 zaměstnání. Nastává tak pro rodinu těžké období, kdy partnerka přebírá kontrolu nad financemi rodiny. Tato situace má dopad na vztahy mezi manželi: „*Vznikaly tam pak konflikty z toho, že jsem byl nervózní, že utrácí peníze a já byl doma.*“ Partnerka nebyla schopná přizpůsobit finanční výdaje dané situaci a vznikaly tak rodině dluhy. „*Obětoval jsem se rodině, aby si manželka a děti mohly utrácet,*“ vzpomíná na těžké období. I přes získání nového zaměstnání v roce 2011 nedochází ke zlepšení napjatých vztahů v rodině ani ke zlepšení finanční situace. Rodina musí splácet dluhy, které vznikly za doby mužovy nezaměstnanosti. Ten musí za prací dojíždět a jeho manželka tak ztrácí kontrolu, co kde dělá a s kým se stýká. Dochází k neustálému obviňování z nevěry, k hádkám a slovnímu napadání muže. To vše vyústilo ve fyzické napadení (fackou) ze strany partnerky.

Dochází i k manipulaci s oběma dětmi ze strany ženy. Veškeré rodičovské povinnosti, které dříve vykonával muž přebírá na sebe. Podle něj se snažila, aby byla s dětmi ve škole vidět a bylo všem jasné, že se o děti stará a aby je dostala do péče ona. Dochází tak i k určité izolaci dětí od otce, protože vození a vyzvedávání dcer ze školy měl na starosti vždy muž. Žena vyvolává hádky za účelem poukázání na otce dětí jako na agresora, snaží se o to, aby se děti otce bály: „*Začala lítat po bytě, vzbudila holky a vytvořila takovou atmosféru jakože - ten nás tady zbije, on nás všechny zbije.*“ Toto příkoří nesl muž velice těžko, vše co se týkalo jeho dětí, bylo pro něj citlivé téma. Skrze slzy mi sděluje, že jeho pohled na ženu se tímto jejím chováním rapidně změnil. Začal jí vnímat jako psychicky nemocného člověka, který má chorobnou potřebu mít pod kontrolou vše, co muž dělá: „*Začal jsem si vyhledávat informace na internetu o nadměrné žárlivosti a manželčino chování jsem přičítal jejímu těžkému dětství.*“ Jeho domněnky byly potvrzeny i tím, že žena v určitém období užívala antidepresiva. Pak byly podle muže ve vztahu i hezké okamžiky a manželství bylo bezproblémové.

Vše vyvrcholilo na jaře 2016, kdy poklidnou atmosféru narušil zvonek. Policie vykázala muže z bytu s tím, že není uveden v nájemní smlouvě, nemá tedy právo byt obývat a jednali s ním jako s agresorem. Následovalo soudní řízení o dočasné úpravě poměrů dětí, ve kterém byl muži nařízen soudní zákaz styku s manželkou a dětmi na 30 dní, aby nedocházelo k jejich údajnému týrání. Protože vztahy mezi otcem a dětmi byly silně narušené, soudkyně mu doporučila asistovaný styk s dětmi a zároveň mu poradila, aby si vyhledal specializované centrum pro děti, kde mu poradí, jak s dcerami komunikovat. *„Pane, tady je na vás tolik svinstva, že když se nebudete bránit, tak to bude špatný.“* Citoval muž soudkyni se slzami v očích. Tak tedy došlo k tomu, že muž kontaktoval dětské krizové centrum, kde mu pomáhají uskutečňovat schůzky s dcerami.

Celá tato situace donutila muže začít pochybovat sám o sobě: *„Tohle všechno mě donutilo přemýšlet o tom, jestli opravdu nejsem ten agresor.“* Díky nabídnutí terapií ve stejném zařízení začínají muže tyto pochybnosti opouštět. *„Pravidelný sezení mi pomohly zlepšit psychický stav, zmírnily se ty pochybnosti o sobě a ujasnil jsem si myšlenky.“* Muž je velmi rád, že se zlepšily i vztahy s dcerami.

Na otázku, jak ho tato životní etapa změnila, odpovídá: *„Řeším věci dřív, neodkládám je na později. Problémy by se měly řešit už od začátku a ne až tehdy, kdy přerostou v těžko řešitelnou životní překážku.“* Více si váží života a věcí, které má, protože si uvědomuje, že nic není samozřejmé. V neposlední řadě také lituje některých situací, jakým způsobem se zachoval ke svým dětem: *„Vím, že ten můj přístup k holkám měl být citlivější. Teď se na tom snažím zapracovat.“*

5.2.2 Životní příběh druhý

Muž z druhého příběhu hovoří o vztahu dlouhém třicet let. Podle muže bylo prvních dvacet let bezproblémových, změn na manželčině chování si začal všimnout až v roce 2008, kdy tvrdila, že ji týrá. Problémy se snažili vyřešit u vztahového psychologa. Jejím výrokům nepřikládal nijaký význam, myslel si, že po rodičovské dovolené přijde žena na jiné myšlenky a vše bude jako dřív. To se však nestalo a v roce 2012 podle muže nastal zlom. Manželčino chování, které přirovnává k houpačce začalo být nesnesitelné: *„Krásná období střídala období plné vulgarismů a křiku, bezdůvodně,“* vzpomíná muž. Manželka zavádí i tzv. bodový systém, kdy

přiděluje nebo odebírá muži body za jeho chování a jednání. Na počtu bodů pak záviselo například to, jestli ten den budou či nebudou mít spolu sex. *„Pokud jsem nasbíral záporné body, které byly třeba za špatně namleté oříšky do kaše ke snídani, nic nebylo. Sex byl za odměnu.“*

O rok později si začal všímat, že manželka si zasedla na jejich prostředního syna. *„Začala ho trápit a týrat, tak jsem se proti tomu postavil a začal jsem to dítě víc chránit a v ten okamžik se ten manželčin hněv přesunul i směrem ke mně.“* Kromě vulgarismů směřovaných nejen ke svému synovi ho matka trestala i jinými způsoby. Pro dokreslení přidává muž příklad: *„Když ji neposlouchal, byla ho schopná vysadit mezi vesnicemi a odjet. Malého kluka,“* kroutí muž nevěřicně hlavou. Tento problém začal po čase na žádost školy řešit i odbor sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Po výpovědi dětí a rodičů doporučila pracovnice OSPOD manželům, aby docházeli do manželské poradny. Zde však docházelo k maření práce psychologů ze strany manželky: *„Zvolila téma, o kterém jsme si povídali a na příště otevírala nová témata, takže se nic nevyřešilo.“* Na sezení byl na mužovu žádost přizván i psychiatr, protože manželku vnímal jako nemocného člověka, kterému by se měla dostat pomoc od odborníka. Psychiatr ženě doporučil specialistu na poruchy osobnosti. *„Manželka se urazila, že tohle nemá zapotřebí a přestala do poradny chodit.“* A tak se spolupráce mezi manželi a poradnou ukončila. Muž ale zpětně dodává, že docházení do poradny mu osobně pomohlo: *„Otevřelo mi to oči, že člověk, se kterým žiju, není normální.“*

Situace se tedy nezlepšila, proto podal muž v červnu 2015 návrh soudu na úpravu poměrů k dětem a vypracování znaleckých posudků obou rodičů, aby bylo zřejmé, kdo je z nich vhodnější k výchově dětí. Tento krok manželku ještě víc rozzuřil a začala syna týrat ještě intenzivněji, vulgárně ho napadala, vyhazovala ho z domu a volala na něj policii. Chování matky mělo za výsledek rapidní zhoršení školního prospěchu a zhoršení psychiky dítěte. V tuto chvíli opět zasahují pracovnice z OSPOD, které žádají okamžitou změnu výchovného prostředí dítěte. O to se postaral muž, když se se synem přestěhoval ke své matce: *„Společně s mámou se nám toho kluka povedlo zachránit.“*

Když se situace stabilizovala, přestěhovali se oba zpět k manželce. Ona ale za tu dobu, co byli pryč *„chodila po všech krizových centrech v Hradci a nahlašovala,*

že ji biju a týrá. Na soudu podala žádost na předběžné opatření, aby mě vystěhovali z domu. To jsem vůbec nevěděl, že se děje, ale soud jí nevyhověl, protože nic neprokázala. To jsem se taky dozvěděl až zpětně,“ sděluje muž nevěřicně skutečnosti, které se děly bez jeho vědomí. Žena ale rozhodnutí soudu nenechala jen tak a podala odvolání. „Pane, byl jste vystěhován z domu, máte hodinu na to, abyste dům opustil. Nechápal jsem – za co? A kam se mám vystěhovat? Klidně pod most – to řekla doslovně. Ale já mám dítě, to mám dát kam?“ Muž nechápal, co se to děje, ale bylo mu jasné, že situace je vážná a tak začal jednat. Opět se vrátil i se svým synem do bytu ke své matce. Od této chvíle trvalo čtyři měsíce, než muž mohl oprávněně vstoupit do společného domu. „Zákon je absurdní, když manželka požádala do měsíce o prodloužení a v ten okamžik se teprve soud začal ptát na naše stanoviska. Pak nám soud dal za pravdu, že to bylo neoprávněné,“ kroučí muž nevěřicně hlavou. Žena se ale dále odvolávala a pokoušela se vše prodlužovat. Proto museli se synem čekat celkem čtyři měsíce, než jim byly předány klíče od vlastního domu a oni se mohli zpět nastěhovat.

Mezitím už rok a půl probíhá řízení o úpravě poměrů k dětem: „I v tomhle hrála manželka na to, že to bude prodlužovat a že mezitím mě dostane z domu a od dětí.“ Soud v roce 2016 nařídil vypracování znaleckého posudku rodičů a výsledek zní: „U manželky byla shledána porucha osobnosti na hraně patologie s hystriónskými rysy² a zhoršenými výchovnými schopnostmi.“ Na základě těchto výsledků, které potvrdily psychické problémy ženy, se začala manželovi mstít. Ze společného domu začalo mizet nádobí, elektronika, peřiny a polštáře, vše si odnášela do svého bytu, kam měl muž zákaz vstupu. Teror se stále stupňoval, muž po příchodu z práce našel zamknuté všechny dveře k místnostem, byl nucen je rozbít, aby se mohl po domě pohybovat: „Za chvíli tam byla policie. Z auta vyskákali policajti v kuklách s tím, že bylo nahlášeno nějaké ničení majetku. A takhle to u nás probíhalo každý týden. Nás snad znal už každý policajt.“

Snaha z mužovy strany o domluvu se ženou končila často fyzickým napadením muže, které mělo podobu škrábání nehty v obličejí a po celém těle,

² Sklony k dramatizaci banálních konfliktů, přehnaná teatrálnost, citové vydírání, manipulace s lidmi a neadekvátní afektivita. Hystriónští lidé mají také sklony k pomstychtivosti a bájeví lhavosti, umí s velikou obratností lhát a překrucovat výroky druhých. V partnerských vztazích působí velmi destruktivně. (Raboch a Zvolský 2001)

udeření pěstí a facky. Jednou chtěla použít i nůž, muž měl proto obavy o svůj život, nedokázal předvídat chování manželky. „*Spal jsem v pokoji zabarikádovanéj, aby když by někdo otevřel dveře, aby ty věci spadly, abych se probudil. Spal jsem s nožem v posteli, já jsem se bál.*“ Tyto stresové situace a postupně neobyvatelný dům, dohnaly muže se synem k rozhodnutí pronajmout si vlastní byt.

Nyní jsou podle muže on i syn spokojení, hospodaří spolu a nic jim nechybí. Čekají pouze na to, až je soud s manželkou rozvede, protože sama podala návrh na rozvod. Muž se zpětně ohlíží a hodnotí celou situaci. „*Ve vztahu jsem se cítil zmateně, nechápal jsem manželčino chování a náladovost.*“ Možná by odešel od ženy dříve, pokud by s ním nemanipulovala kromě ní i tchyně. Vyvolala v něm naději, že se vše zlepší, až manželka nastoupí po rodičovské dovolené zpět do práce. Muž zpětně přiznává, že celá tato životní etapa pro něj byla hodně náročná fyzicky i psychicky, ale poučilo ho to. „*Dokázal jsem se smířit s tím, že jsem opustil svůj domov, ve kterém jsem žil 30 let,*“ nyní se snaží hledět do budoucna. Je na sebe hrdý, že se vzepřel a všem ostatním mužům v podobné situaci vzkazuje: „*Řešte to. Řešte to a řešte to okamžitě, co nejdřív a řešte to radikálně.*“

5.2.3 Životní příběh třetí

V roce 2002 si muž našel přítelkyni. Rozuměli si, měli společné zájmy i přesto, že mezi nimi byl věkový rozdíl 12 let. Muž si myslel, že je to ta pravá žena pro společný život a tak se do sebe zamilovali. V novém vztahu se začaly objevovat znaky, které poukazovaly na rozdílnost obou partnerů: „*Věci nejsou vždy perfektní, řekla mi několik divných věcí hned ze začátku a já jsem byl šokovaný.*“ Na mysli měl ženiny erotické fantazie, ke kterým nebyl nakloněn.

Po nějaké době se muž odstěhoval ze své rodné země do České republiky za partnerkou a v roce 2005 se vzali. Po svatbě bydleli u jejích rodičů, na což muž nerad vzpomíná. „*Zde začaly problémy s její rodinou. Oni mě neměli rádi kvůli mému životnímu stylu a vlasům, kvůli tomu, co jím. A to je moje věc.*“ Muž se chtěl vrátit zpět do Anglie, ale žena nesouhlasila, proto u její rodiny zůstal. Problémy mezi manžely se kromě rodičů snažila vyvolávat i sestra mužovy ženy: „*Nezničíš mi manželství, řekl jsem jí. Ona na mě začala křičet a říkat, že jsem blázen.*“

Když žena poprvé otěhotněla, vztah se mezi partnery změnil: „*Emocionálně se ode mě odpojila a trávila čas se svou rodinou, ne se mnou,*“ vzpomíná muž. Aby zaplnil den, který by jinak trávil sám, začal více pracovat. Jeho žena si vysnila velký dům pro rodinu, tak jí ho chtěl dopřát. Vztahy ochably mezi partnery na tolik, že muž v roce 2007 přemýšlel o tom, že vztah opustí. „*Připadal jsem si jako extrémně osamělý muž, přemýšlel jsem, že jí opustím, ale měl jsem rád svou dceru,*“ zdůvodňuje své rozhodnutí, že v manželství dále zůstane. Její chování k muži bylo nevybíravé a lidé v okolí jí to vyčetli. Následující dva roky se snažila být dobrou manželkou a matkou. „*Vše bylo v pořádku, byli jsme všichni spokojení,*“ komentuje muž toto období.

Mezitím se odstěhovali do vysněného rodinného domu a muž musel pracovat ještě více než dřív, aby byla rodina zajištěná. Za odpracovaných 100 hodin týdně měl muž vysoký příjem, nad kterým převzala kontrolu žena. S penězi ale špatně hospodařila a rodinné úspory utratila. „*Musel jsem pak obvolávat studenty a ptát se jich, jestli nechtějí zaplatit školné na další rok dopředu,*“ snažil se muž zachránit situaci. Žena se mu za jeho počínání vysmívala. Postupně jí začalo vadit, že manžel chodí pozdě domů z práce a vyčítala mu, že jí nepomáhá s domácností. „*Nejsem supermuž, nemohl jsem dělat všechno,*“ obhazuje se. Proto mu po příchodu z práce zakazovala vidět se s dítětem, argumentovala tím, že už je moc pozdě a dítě už musí jít spát.

V roce 2012 žena znovu otěhotněla, ale dítě nechtěla i přesto, že se s manželem o druhém dítěti bavili a shodli se na tom, že ho chtějí. Tuto reakci muž nechápal, a proto si začal o ní myslet, že se pomátla. Její podivínské chování vygradovalo na rodinné dovolené v mužově rodné zemi: „*Moje ex si vzala do hlavy, že naše dítě umírá.*“ I přes všechna lékařská vyšetření, která nepotvrdila žádnou nemoc, odletěla žena i s dětmi zpět do České republiky ke své rodině. „*Vyhrožovala mi, že s dítětem skočí z mostu dřív, než se nemoc rozvine. Věřila v to, že za tu smyšlenou nemoc můžu já a nikdy mi to neodpustila.*“ Od této chvíle bylo s mužem zacházeno podle jeho slov jako se zvířetem: „*Trestala mě za to, zakazovala mi jíst to, co jsem chtěl, zakazovala mi setkávat se s mou rodinou. Bylo to depresivní,*“ vzpomíná muž na těžké období.

Ve vztahu dochází i k sexuálnímu násilí, které se vyvinulo z odlišných představ o milostném životě. *„Já jsem romantik, ona to měla jinak. Koupila sexuální pomůcky a chtěla, abych se díval na to, jak si s nima hraje. Řekl jsem jí, že to vidět nechci, že to nepotřebujeme a ona na mě začala křičet.“* Ponižovala ho, když mu řekla, že mít sex s ním je jako mít sex se ženou, narážela tak na jeho romantické představy. *„Nutila mě, abych s ní chodil na erotické plesy, pro mě to bylo nechutné,“* nesdílí muž představu o zábavě se svou bývalou manželkou. Své sexuální touhy začala realizovat s jiným mužem a manželovi dala ultimátum. Jestli chce zachránit manželství, musí dělat to, co mu ona řekne. Na komplikovaný vztah doplácují i jejich děti, mají problémy se spaním a u jedné z dcer se vyvinula anorexie.

V roce 2015 podala žena návrh na rozvod manželství. Jeho výsledkem bylo, že rodinný dům připadl ženě, muž nedostal žádné peníze a soud mu určil vysoké výživné. Výsledek rozvodového řízení muž přikládá tomu, že je cizinec: *„Problém je, že jestli neumíte mluvit česky, nic tady neznamenate. Pro cizí muže je to hodně těžké, pokud mají problém.“* Bývalá manželka byla s rozhodnutím soudu spokojená a vysmívala se mu: *„Řekl jsem jí, že tady nezůstanu, neměl jsem důvod a ona mi řekla - musíš mi zaplatit alimenty. Dal jsem ti všechny peníze, řekl jsem. Dokaž to, dokaž to! Jestli nezaplatíš, půjdeš do vězení,“* emotivně cituje výhrůžky bývalé manželky. Na otázku, zda v tomto případě využil nějakou pomoc muž odpovídá, že byl v kontaktu pouze se sociální pracovnící, která mu řekla, že má být rád, protože mnoho žen v České republice se chová k mužům ještě hůř. Zkontaktoval tedy organizaci v jeho zemi, která bojuje za práva mužů a ta ho podporuje v osvětě domácího násilí na mužích. *„Chci bojovat za spravedlnost, aby soudy neničily život dalším lidem.“*

„Má bývalá žena byla krutá. Ublížila mi. Křičel jsem na ni kvůli tomu, že utratila všechny rodinné peníze, že se u našeho dítěte rozvinula anorexie, když nemohly děti v noci spát, protože jsem byl zoufalý,“ přiznává. *„Řekla mi, že jsem nikdo, že jsem zbytečný, že jsem jako žena. Že jsem pouze kamarád našich dětí a ne jejich otec.“* Žena ho dokonce chtěla obvinít i ze zneužívání jejich dcery: *„Neudělala to jen proto, že dcera už byla dost velká na to, aby u soudu řekla pravdu.“* To vše ho přimělo k tomu, aby informoval o tomto problému širší veřejnost. Uvědomuje si, že ho tato životní etapa o hodně připravila, ale udělala ho silnějším, než kdy byl. *„Nyní*

nejsem takový hlupák jako dřív, nikdy bych se sebou už nenechal takto zacházet. Naučil jsem se, že se problémy musí řešit, změnilo mě to v tom, že jsem silnější.“

5.3 Interpretace a komparace narativních rozhovorů

Interpretace a komparace narativních rozhovorů vychází z teoretického konceptu transformační tabulky (tabulka č. 1). Následně bych měla získat odpovědi na všechny tři dílčí cíle a být schopna zodpovědět hlavní výzkumní cíl práce.

Dílčí cíl I zní: Zjistit, jak probíhá domácí násilí na mužích. Domácí násilí může mít nesčetně podob. Druhy násilí se mezi sebou navzájem doplňují a zřídka kdy se vyskytují ve vztahu samostatně. U domácího násilí na mužích ale převažuje násilí psychické, které lze demonstrovat na odpovědi muže z prvního příběhu: *„Zavolala mi do práce na mobil a já jí řekl - hele jsem v práci, a ona obratem za minutu volala na pevnou linku.“* Jednalo se o nepřetržitou kontrolu nad partnerem. V prvním příběhu vypráví muž i o neustálém obviňování z nevěry, manipulaci s dětmi, aby vnímaly otce jako násilnou osobu: *„Začala lítat po bytě, vzbudila holky a vytvořila takovou atmosféru jakože - ten nás tady zbije, on nás všechny zbije.“* V příběhu druhém bylo psychické týrání spojeno s ubližováním dítěti, které se pak přenášelo i na muže. Ten musel být vždy ve střehu, protože nikdy nebylo jasné, co manželka udělá: *„(...) byla ho schopná vysadit mezi vesnicemi a odjet.“* Muž byl neustále ve stresu z prodlužování soudních řízení ze strany manželky a také z vykázání ze společného domu, kdy musel obratem zajistit nové bydlení pro sebe a syna: *„Pane, byl jste vystěhován z domu, máte hodinu na to, abyste dům opustil. Ale já mám dítě, to mám dát kam?“* Psychické týrání v tomto příběhu je také zastoupeno odcizování muži věcí denní potřeby, zamykání jeho skříní a šuplíků, neustálé volání Policie ČR, aby prošetřila jeho chování: *„Z auta vyskákali policajti v kuklách (...). A takhle to u nás probíhalo každý týden. Nás snad znal už každý policajt.“* Ve třetím příběhu bylo uplatňováno psychické násilí také skrze děti: *„Moje ex si vzala do hlavy, že naše dítě umírá. Vyhrožovala mi, že s dítětem skočí z mostu dřív, než se nemoc rozvine.“* Dochází k obviňování muže, že za nemoc dítěte může on. Po celý vztah se mu žena i její rodinní příslušníci vysmívají za jeho odlišný životní styl: *„Oni mě neměli rádi kvůli mému životnímu stylu a vlasům, kvůli tomu, co jím.“*

Zkoumala jsem, do jaké míry se v těchto vztazích objevuje fyzické násilí žen na mužích. Na rozdíl od třetího příběhu se v prvním a druhém fyzické násilí objevovalo. V prvním příběhu muž vyprávěl o jedné facce ze strany ženy, v druhém příběhu docházelo k častějšímu napadání muže, které mělo podobu škrábání nehty v obličeji a po celém těle, udeření pěstí a facky. V jedné z hádek chtěla žena použít i nůž a muž měl po sléze obavy o svůj život: „*Spal jsem v pokoji zabarikádovanej, aby když by někdo otevřel dveře, aby ty věci spadly, abych se probudil.*“

Ekonomické násilí se vyskytovalo v prvním a třetím příběhu. V obou případech převzaly ženy absolutní kontrolu nad rodinnými financemi a hospodařily s nimi. „*Obětoval jsem se rodině, aby si manželka a děti mohly utrácet,*“ vzpomíná muž z prvního příběhu. Žena ze třetího příběhu veškeré společné peníze utratila: „*Musel jsem pak obvolávat studenty a ptát se jich, jestli nechtějí zaplatit školné na další rok dopředu,*“ snažil se zachránit muž situaci.

Verbální násilí je úzce spjato s násilím psychickým. Vyskytovalo se ve všech třech příbězích. V prvním příběhu dochází ke slovnímu napadání muže během hádek, v příběhu druhém žena napadá jak muže, tak i své děti i během běžné konverzace, častuje je velmi ostrými slovy, jako kdyby to byla běžná pojmenování: „*Krásná období střídala období plné vulgarismů a křiku, bezdůvodně.*“ Ve třetím příběhu muž často mluví o křiku ženy, skrze který mu ukazovala nadřazenost. V tomto vztahu dochází i k ponižování skrze slova: „*Řekla mi, že jsem nikdo, že jsem zbytečný, že jsem jako žena.*“

„*Začala v tom vztahu využívat nemoc jako prostředek k omezení mé osobní svobody,*“ vysvětluje muž z prvního příběhu snahu manželky oddělit ho od přátel, kolegů a rodiny. Sociální násilí si zažil i muž z druhého příběhu, kterého chtěla manželka distancovat od dětí pomocí zdržování soudních řízení: „*I tady hrála manželka na to, že to bude prodlužovat a že mezitím mě dostane z domu a od dětí.*“ Bývalá žena muže ze třetího příběhu mu zakazovala stýkat se s jeho rodinou: „*Trestala mě (...) zakazovala mi setkávat se s mou rodinou. Bylo to depresivní.*“

Sexuální násilí se vyskytovalo v příbězích ve dvou formách. V druhém příběhu muž hovoří o odpírání sexu, musel si ho zasloužit: „*Pokud jsem nasbíral záporné body, (...) nic nebylo. Sex byl za odměnu.*“ Naopak to bylo v příběhu třetím, kdy žena nutila muže dělat věci, které mu nebyly příjemné: „*Koupila sexuální*

pomůcky a chtěla, abych se díval na to, jak si s nima hraje. Řekl jsem jí, že to vidět nechci, že to nepotřebujeme a ona na mě začala křičet. (...) Nutila mě, abych s ní chodil na erotické plesy, pro mě to bylo nechutné.“

Dílčí cíl II zní: Zjistit, jak muži vnímají násilí ve vztahu. V mnoha případech se muži nevnímají jako oběti násilí, naopak chování ženy berou jako běžné a normální. Proto mne zajímalo, jak muži vnímali sami sebe v násilném vztahu. Chování manželky muže z prvního příběhu donutilo muže pochybovat nad sebou samotným: *„Tohle všechno mě donutilo přemýšlet o tom, jestli opravdu nejsem ten agresor.“* Druhý muž popisuje nejistotu, kterou v něm chování ženy vyvolávalo: *„Ve vztahu jsem se cítil zmateně, nechápal jsem manželčino chování a náladovost.“* Třetí muž v násilném vztahu měl pocit opuštěnosti: *„Připadal jsem si jako extrémně osamělý muž.“*

Muži z prvního i druhého příběhu vnímali ve vztahu svou ženu jako psychicky nemocného člověka. *„Začal jsem si vyhledávat informace na internetu o nadměrné žárlivosti a manželčino chování jsem přičítal jejímu těžkému dětství.“* Popisuje muž z prvního příběhu, jak se ujišťoval o tom, že jeho žena není psychicky v pořádku. Muž z druhého příběhu si duševním zdravím manželky nebyl jistý už od počátečních problémů. A tak na sezení byl na jeho žádost přizván i psychiatr. Třetí muž vnímal svoji ženu jako tyrana: *„Má bývalá žena byla krutá. Ublížila mi.“*

Muže z prvního příběhu jeho životní zkušenost změnila v tom, že si více váží věcí které má, protože nejsou samozřejmé, také se snaží nenechávat řešení problémů na poslední chvíli: *„Řeším věci dřív, neodkládám je na později. Problémy by se měly řešit už od začátku a ne až tehdy, kdy přerostou v těžko řešitelnou životní překážku.“* Druhý muž hovoří o uvědomění si hodnot: *„Dokázal jsem se smířit s tím, že jsem opustil svůj domov, ve kterém jsem žil 30 let.“* Muži ze třetího příběhu tato životní etapa hodně vzala, ale uvědomuje si, že díky tomu je mnohem silnější: *„Nyní nejsem takový hlupák jako dřív, nikdy bych se sebou už nenechal takto zacházet. Naučil jsem se, že se problémy musí řešit, změnilo mě to v tom, že jsem silnější.“*

Dílčí cíl III zní: Zjistit, jakou roli hrají podpůrné mechanismy při opuštění násilného vztahu. Podpůrnými mechanismy jsou myšleny organizace pomáhající

obětím trestných činů, intervenční centra, poradny a azylové domy. Jako podpora lidí v nouzi mohou sloužit i dávky státní sociální podpory a sociální pomoci. Nejprve jsem se snažila zjistit, jak se muži o podpůrné organizaci dozvěděli. Muž z prvního příběhu primárně kontaktoval dětské krizové centrum, na základě rady soudu. Muž z druhého příběhu využíval s manželkou dlouhodobě služeb dvou rodinných poraden. První si aktivně vyhledali sami, druhá poradna jim byla doporučena pracovníky z odboru sociálně právní ochrany dětí. Třetí případ byl specifický, jelikož se jednalo o cizince. Kvůli jazykové bariéře kontaktoval organizaci v jeho rodné zemi, kterou si vyhledal přes internet.

První muž kontaktoval organizaci primárně proto, aby mu zde pomohli uskutečňovat schůzky s dcerami. Toto centrum ale poskytuje i terapie pro dospělé a tak i v tomto ohledu s mužem pracovníci organizace navázali spolupráci. Muž z druhého příběhu docházel do poradny jen tak dlouho, dokavad' s nimi nebyla spolupráce rozvázána: „(...) manželka se urazila, že tohle nemá zapotřebí a přestala do poradny chodit.“ Třetímu muži dává organizace především podporu v tom, co dělá: „Chci bojovat za spravedlnost, aby soudy neničily život dalším lidem.“

„Pravidelný sezení mi pomohly zlepšit psychický stav, zmírnily se ty pochybnosti o sobě a ujasnil jsem si myšlenky,“ odpovídá muž z prvního příběhu na otázku, v čem mu organizace pomohla. I přes předčasné ukončení druhému muži párová terapie také pomohla: „Otevřelo mi to oči, že člověk, se kterým žiju, není normální.“

5.4 Shrnutí dílčích cílů a zodpovězení hlavního cíle

Dílčí cíl I měl identifikovat podobu domácího násilí na mužích, zda jsou zde určitá specifika nebo společné znaky chování ze strany agresorek. Domácí násilí má pozvolný nástup, jehož si oběti z počátku nemusí povšimnout, to potvrzují i zkoumaní muži, kteří si zpětně tyto signály uvědomují a označují je jako varovné. Psychické násilí bylo na mužích partnerkou uplatňováno nejčastěji a dosahovalo nejrůznějších podob. Kontrolování při aktivitách, které partneři nemohou provádět spolu, obviňování z nevěry, udržování muže v neustálém stresu díky prodlužování soudních řízení, vyhrožování, že muž nebude mít po rozchodu možnost vidět své děti nebo vraždou sebe i dětí. S psychickým týráním je velmi úzce spjata verbální

týrání, kdy ženy ubližují mužům slovem. Ve všech třech životních příbězích docházelo ze strany partnerky k ponižování, vulgárním nadávkám, a ke snaze vyvolat v mužích pocit, že jsou slabí, bezcenní a zbyteční. Další zásadní druh týrání, který ženy využívaly, bylo zamezování kontaktu s rodinou a přáteli muže. Skrze ekonomické násilí se ženy snažily dostat ke správě peněz. Kontrolu nad finanční situací rodiny přebíraly ony, hospodařily s penězi a muži byli pouze ti, kdo finanční prostředky zajišťovali. Sexuální násilí může být ve vztahu zastoupeno jak odpiráním milostných aktivit, jako určitá forma trestu, nebo naopak nucení muže do něčeho, co je mu v této oblasti nepříjemné. Ve výzkumu jsou zastoupeny oba dva případy sexuálního násilí na mužích. Dostáváme se k fyzickému násilí, které bylo násilných žen nejméně používáno. Jednalo se především o strkání, škrábání, fackování nebo udeření pěstí.

Dílčí cíl II identifikoval, jak muži vnímají násilí ve vztahu. Prvním důležitým krokem v boji proti domácímu násilí je samotné uvědomění si, co se děje. Zkoumaní muži se ve vztahu delší dobu jako oběti nevnímali, musel nastat určitý zlom, kdy začali přemýšlet o tom, zda chování partnerky je ještě normální či nikoliv. V násilném vztahu se cítili zmateně, nedokázali pochopit, proč se chování ženy změnilo a nevěděli, co si o tom mají myslet. U některých mužů je jejich situace donutila přemýšlet o sobě samém, zda není chyba v nich samotných, u jiného respondenta se partnerka svým chováním natolik odcizila, že se začal cítit velmi osamělý. Násilné chování svých manželek připisovali duševní poruše, vnímali je jako nemocné a kruté lidi, kteří by se měli jít léčit, aby dále neubližovali jim i dětem. Všichni respondenti se shodují na tom, že je tato životní zkušenost změnila. Především pak v řešení problémů, které neodkládají na poslední chvíli, snaží se je vyřešit mnohem dříve, než přerostou v komplikovanou překážku. Snaží se z této životní kapitoly odnést něco pozitivního, jsou silnější než dříve a vědí, co od života chtějí.

Pomocí dílčího cíle III jsem zjišťovala, jakou roli hrají podpůrné mechanismy při opuštění násilného vztahu. Muži se k pomoci dostávají velmi těžko, sami si aktivně informace o organizacích či jiných způsobech pomoci nevyhledávali. Jsou závislí na radě jiných lidí, kteří je vhodně odkáží. Mají nedostatek informací

o způsobech pomoci, které by jim jejich situaci mohly zmírnit. Pokud ale nabízené služby využívají, shledávají je jako nápomocné a jsou za ně rádi.

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit podobnost v životní etapě mužů, kteří se stali oběťmi domácího násilí na území Královéhradeckého kraje a zároveň proniknout hlouběji do této problematiky. Výzkum se snažil zachytit jejich osobní zkušenost a zjistit, jakou roli při osamostatňování sehrály podpůrné mechanismy. Odpověď mi poskytly zodpovězené dílčí cíle. Shrnu-li identifikované paralely v životech zkoumaných mužů, jedná se především o pomalý a nenápadný nástup násilí do vztahu, kterého si nepovšimli. Ženy používají především psychické násilí v různorodých podobách společně s verbálními atakami k dosažení svých cílů doplněné individuálně o zamezování styku s rodinou a přáteli, přebrání absolutní kontroly nad financemi nebo o sexuální násilí. Muži chování svých partnerek vnímají v počátcích jako přechodné, protože se silně mění v době, kdy je žena na rodičovské dovolené, proto tento problém neřeší a prakticky ho nechají přerůst do nesnesitelných rozměrů. Objevuje se zde i obava ze ztráty svých dětí, což je další důvod, proč ve vztahu přetrvávají. Ženy, kvůli jejich nepředvídatelnému a destruktivnímu chování, vnímají jako psychicky nemocné, nezdědka kdy se jich obávají. Z výzkumu dále vyplynulo, že muži jako oběti domácího násilí se stávají méně často klienty sociální práce, protože o možnostech pomoci nevědí. Pokud ale začnou sociální práci (sociální služby) využívat, shodují se na jejím pozitivním vlivu na jejich životy.

Závěr

Domácí násilí je fenoménem současné doby. Často se ale hovoří pouze o násilí na dětech nebo ženách. Proto považuji za důležité přenést pozornost společnosti i k domácímu násilí na mužích. Informovat o tomto problému byl hlavní důvod, který mě vedl k sepsání diplomové práce.

V teoretické části popisuji tento jev a pojmy s ním související. Uvádím základní dělení druhů a forem domácího násilí, popisuji, jaké podoby může mít domácí násilí na mužích, jak takoví muži vypadají a jaká je charakteristika agresorek. Zmiňuji se i o vnímání tohoto problému společností. Zabývám se možnostmi pomoci obětem násilí, uvádím současnou legislativu České republiky upravující pomoc obětem domácího násilí. Na konec uvádím organizace pomáhající mužským obětem domácího násilí.

V empirické části jsem zkoumala podobnosti v životních příbězích mužů, kteří mají osobní zkušenost s domácím násilím. I přes rozdílnost a individuální prožívání životních příběhů vplynuly z provedeného výzkumu následující shody:

- Pomalý a nenápadný nástup týrání
- Manipulace
- Vydírání
- Verbální ataky
- Obvinění muže z týrání/zneužívání dítěte
- Strach, že muž neuvidí své děti
- Víra ve zlepšení situace
- Nízká informovanost o možnostech pomoci

Podrobnější shrnutí zkoumaných životních příběhů je popsáno v empirické části práce. Cílem diplomové práce bylo tyto podobnosti rozkrýt a identifikovat. Cíl se podařilo naplnit.

Při tvorbě této práce jsem se setkala s několika omezeními. Za hlavní považuji stud a obavy mužů, kteří si prošli domácím násilím. Postupně jsem zjišťovala, že těchto případů není ojedinělé množství, ale bohužel jen málo mužů chtělo se mnou sdílet jejich příběh i přes všechna opatření, která jsem jim jako výzkumnice mohla nabídnout. Další problém jsem viděla ve větším množství vztahů

s recipročním násilným chováním. Bylo tedy obtížnější nalézt respondenta, který je pouze obětí domácího násilí, nikoliv zároveň násilníkem. Při sepisování a analýze poznatků jsem čelila velkému množství informací získaných narativními rozhovory. Musela jsem vyhodnotit, co je pro výzkum důležité a přínosné a jaké informace pouze dokreslují celý příběh. Za náročnější jsem považovala rozhovor s anglicky mluvícím respondentem, jehož následný rozbor a přepis byl zdlouhavý. Chtěla jsem si být jistá, že jsem mu dobře porozuměla a že jeho citace vhodně překládám.

Jelikož se práce zabývá málo prozkoumaným tématem, byl zde prostor pro zkoumání mnoha oblastí dotýkajících se domácího násilí na mužích. Já jsem zvolila zaměření méně specifické, proto není výzkum veden příliš do hloubky. Zaměřovala jsem se na samotné životní příběhy mužů a na jejich vzájemné rozdílnosti a podobnosti. Snažila jsem se pomocí tří narativních rozhovorů zachytit určitou část jejich života. V rámci hloubkového výzkumu by bylo vhodné počet respondentů rozšířit a spolupracovat s nimi déle, aby zde byla možnost vytvoření bližšího vztahu s výzkumníkem a následné opadnutí studu a obav z poskytnutého rozhovoru.

Informace vyplývající z výzkumu přináší lepší vhled do problematiky domácího násilí na mužích. Slouží k informovanosti společnosti a ke zboření určitých mýtů a představ o tomto fenoménu, což může týraným mužům velice pomoci. Lidé díky výzkumu mohou mnohem lépe pochopit, jak domácí násilí na mužích probíhá, jak si mohou tohoto problému ve svém okolí všimnout a následně doporučit vhodnou pomoc dotčenému. Získané informace mohou využít i sociální pracovníci/pracovníci, kteří se mohou s týraným mužem setkat a pracovat s ním. Informace lze využít i při studiu sociální práce, kdy studenti a studentky využijí získaných podkladů ve prospěch svých znalostí ohledně této problematiky.

Výzkumná část přináší i podnět ke zlepšení nebo vytvoření nových služeb, které by se věnovaly pomoci mužům jako obětem domácího násilí. Mezi konkrétní opatření navrhuji:

- Zvýšení informovanosti společnosti za účelem destigmatizace násilí na mužích
- Zvýšení informovanosti mužů za účelem rychlejšího rozpoznání násilí ve vztahu
- Zvýšení informovanosti o možnostech pomoci v těchto situacích
- Založení organizace zabývající se pouze násilím na mužích

Fenomén domácího násilí na mužích by si zasloužil mnohem více pozornosti, než tomu bylo doposud. Díky větší informovanosti by veřejnost mohla změnit postoj k ohroženým mužům a zbořily by se tím tak i mýty o domácím násilí na mužích. Informovaná společnost by byla ku prospěchu i samotným týraným mužům, kteří by měli jistotu, že budou mít ve společnosti zastání ve své těžké situaci a bude jim nabídnuta pomoc bez toho, aby zažívali pocity ponížení.

Použitá literatura

Acorus [online]. [cit. 22. 10. 2016]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/>

Asociace manželských a rodinných poradců [online]. [cit. 22. 10. 2016]. Dostupné z: <http://www.amrp.cz/>

Bílý kruh bezpečí [online]. [cit. 22. 10. 2016]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/>

BURIÁNEK, Jiří, KOVAŘÍK, Jiří a kol. *Domácí násilí: násilí na mužích a seniorech*. Praha: Triton 2006, 108 s. ISBN 80-7254-914-6

BURIÁNEK, Jiří, PIKÁLKOVÁ, Simona, PODANÁ, Zuzana. *Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filosofická fakulta 2014, 110 s. ISBN 978-80-7308-545-2

Co je a co není domácí násilí. *Bílý kruh bezpečí* [online]. [cit. 7. 9. 2016]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/co-je-a-co-neni-domaci-nasili/>

CONWAYOVÁ, Helen. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. od 1. ledna 2007*. Praha: Albatros 2007, 158 s. ISBN 978-80-00-01550-7

Česko. Zákon č. 135/2006 Sb., ze dne 14. března 2006, o ochraně před domácím násilím

Česko. Zákon č. 40/2009 Sb., ze dne 8. ledna 2008, trestní zákoník.

Česko. Zákon č. 108/2006 Sb., ze dne 14. března 2006, o sociálních službách. Sběrka zákonů ČR. 2006. ISSN 1211-1244

Česko. Zákon č. 99/1963 Sb., ze dne 4. prosince 1963, občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů. Sběrka zákonů ČR. 1963. ISSN 1211-1244

Česko. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 179/2006, ze dne 27. listopadu 2006, kterým se stanoví postup příslušníků Policie České republiky v případech domácího násilí. Sběrka zákonů ČR. 2006. ISSN 1211-1244

Česko. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 203/2008, ze dne 21. dubna 2009, kterým se stanoví postup příslušníků Policie České republiky při poskytování krátkodobé ochrany. Sběrka zákonů ČR. 2009. ISSN 1211-1244

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Domácí násilí ve faktech a teoriích*. In Gender, rovné příležitosti, výzkum. č 1/2002

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada publishing 2007, 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada publishing 2008, 160 s. ISBN 978-80-247-2207-8

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Muži jako oběti domácího násilí*. In *Právo a rodina*, č. 7/2010.

DOLEŽAL, Jiří. *Zpověď týraného muže* [online]. 2. 2. 2012 [cit. 7. 10. 2016]. Dostupné z: <https://psychologie.cz/zpoved-tyraneho-muze/>

FONTES, David L. *Violent Touch: Breaking Through the Stereotype* [online]. 15. 4. 2003 [cit. 17. 10. 2016]. Dostupné z: <http://www.familytx.org/research/ViolentTouch.pdf>

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál 2007, 285 s. ISBN 978-80-7367-269-0

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, ŽATECKÁ, Eva a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck 2011, 152 s. ISBN 978-80-7400-381-3

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál 2008, 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál 2013, 570 s. ISBN 978-80-262-0366-7

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada publishing 2006, 332 s. ISBN 80-247-1362-4

NOVÁK, Vladimír. *Zákony, které se přijímají, diskriminují muže*. In *Sociální práce*, č. 2/2006

RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr. *Psychiatrie*. Praha: Galén 2001, 622 s. ISBN 80-7262-140-8

Sdružení azylových domů ČR [online]. [cit. 22. 10. 2016]. Dostupné z: <http://www.azylovedomy.cz/>

Státní sociální podpora. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 15. 10. 2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>

STRÍLKOVÁ, Patricie a FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing 2009, 91 s. ISBN 978-80-7418-020-0

ŠMAUSOVÁ, Gerlinda. *Proti tvrdošíjné představě o ontické povaze gender a pohlaví*. In *Sociální studia 7*. Vydání I. Brno: Masarykova Univerzita, 2002

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada publishing 2011, 200 s. ISBN 978-80-247-2624-3

ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĎOVÁ, Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál 2007, 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0

VOŇKOVÁ, Jiřina. *Vaše právo!* Praha: proFem 2012, 94s. ISBN 978-80-904564-0-2

Violence. *World Health Organization* [online]. [cit. 7. 9. 2016]. Dostupné z: <http://www.who.int/topics/violence/en/>

Život 90 [online]. [cit. 22. 10. 2016]. Dostupné z: <http://www.zivot90.cz/>

Seznam tabulek

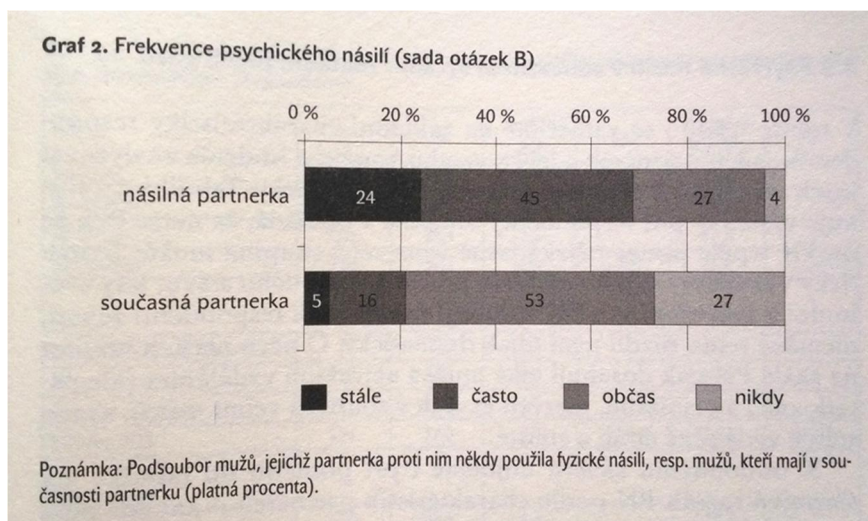
Tabulka č. 1.....	49
Tabulka č. 2.....	51

Seznam příloh

Příloha č. 1.....	75
Příloha č. 2.....	76
Příloha č. 3.....	77
Příloha č. 4.....	78

Příloha č. 1

S rovnání psychického násilí u násilných a u současných partnerek obětí

Zdroj: Buriánek, Pikálková a Podaná, 2014

Příloha č. 2

Druhy fyzického násilí páchaného na mužích ze strany partnerky

Tab. 2.4 Pokud se zamyslíte nad tímto (posledním) incidentem, k čemu přesně během něj došlo? (odpovídali pouze muži, kteří uvedli jakoukoli zkušenost s násilím ze strany partnerky)

	abs.	%	% z těch, kdo zažili násilí (= 99)	Neví	Neodpověděl
Vyhrožování, že Vám fyzicky ublíží	26	2,6	26,3	5	6
Házení věcí nebo úder předmětem	39	3,9	39,4	2	2
Strkání, pevné sevření, kroucení rukou, tahání za vlasy	20	2,0	20,2	2	2
Facka	74	7,4	74,7	2	-
Kopání, kousání	21	2,1	21,2	3	-
Úder pěstí	22	2,2	22,2	2	-
Škracení	3	0,3	3,0	1	-
Pokus o udušení, utopení	2	0,2	2,0	-	-
Popálení, opaření	1	0,1	1,0	1	-
Nůž nebo pistole	6	0,6	6,1	1	1
Jiné fyzické násilí	7	0,7	7,1	6	-
Sexuální násilí	3	0,3	3,0	1	-
Celkem zažilo násilí	99	9,9			
Celkem mužů	1001				

Zdroj: Buriánek, Pikálková a Podaná, 2014

Příloha č. 3

Porovnání četnosti násilných ataků ze strany mužů a žen

Specifikace násilí	Muži jako násilné osoby	Ženy jako násilné osoby
	(%)	(%)
verbální násilí	94	83
fyzické násilí	61	37
vyhrožování	29	13
sexuální násilí a obtěžování	29	11
ničení majetku druhého partnera	30	16
ničení vlastního majetku	6	11
použití zbraně	11	24

Tab. 1 Specifikace násilí u násilných mužů a žen

Zdroj: Ševčík, Špatenková a kol., 2011

Příloha č. 4

Informovaný souhlas s účastí na výzkumu „Muži jako oběti domácího násilí“

Prohlašuji, že jsem byl seznámen s podmínkami účasti na výzkumu a že se jej chci dobrovolně zúčastnit. Beru na vědomí, že údaje poskytnuté pro účely tohoto výzkumu jsou anonymní a nebudou použity jinak, než – li k interpretaci výsledku sledovaného cíle výzkumu. Jsem seznámen s povinnou mlčenlivostí výzkumnice ve vztahu k osobním údajům o účastnících výzkumu a rovněž беру на vědomí, že mohu z programu kdykoli, podle vlastního uvážení, vystoupit.

Souhlasím s pořizováním audio nahrávky rozhovoru.

Dne

Jméno a příjmení

Podpis